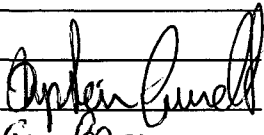
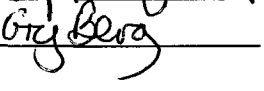

KI-Notat nr. 51/2009

Bakgrunn for vedtak

Søker/sak:	Helgeland Småkraft AS/Helgåga kraftverk	
Fylke/kommune:	Nordland/Rana	
Ansvarlig:	Øystein Grundt	Sign.:
Saksbehandler:	Margrethe Elster/Gry Berg	Sign.:
Dato:	19 AUG 2009	
Vår ref.:	NVE 200702621- 19	
Sendes til:	Søker, alle som har uttalt seg i saken	

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no
Org. nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
0827 10 14156

Helgeland Småkraft AS - Søknad om bygging av Helgåga kraftverk i Rana kommune, Nordland

Innhold

Sammendrag	1
Søknaden	2
Innkomne merknader	17
Søkers kommentarer til høringsuttalelsen:	25
Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader	28
NVEs vurdering	33
NVEs konklusjon	36

Sammendrag

En strekning i nedre del av Helgåga (V.nr. 157.4Z) i Rana kommune, Nordland fylke, planlegges utnyttet til kraftproduksjon gjennom bygging av Helgåga kraftverk.

Helgåga kraftverk vil utnytte deler av avløpet fra et felt på 87,5 km² i det vernede Helgågavassdraget i et 40 m høyt fall i Helgåga mellom kote 50 og 10. Installasjonen vil være på inntil 1,0 MW.

Kraftverket skal være et rent elvekraftverk uten regulering.

Den berørte strekningen er ca. 365 m lang. Inntaksdammen blir ca. 3 m høy og 20 m lang. Vannveien vil bestå av rør med diameter 1,2 m. Ut fra inntaksdammen vil røret ligge i dagen. Videre nedover til kraftstasjonen vil røret bli gravd ned. Kraftstasjonen blir liggende i dagen på østsiden av elva.

Høringspartene er delt i synet på om det skal gis konsesjon til den omsøkte utbyggingen. Rana kommune er positiv til søknaden. Forum for natur og friluftsliv Nordland og Rana Jeger og fiskerforening ønsker en samlet plan for småkraftverk for å få en samlet oversikt over konsekvensene av småkraftutbyggingen i Nordland. Høringspartene som går imot utbygging, deriblant fylkesmannen og fylkeskommunen, legger vekt på at dette er et vassdrag som er vernet i Verneplan for vassdrag. Det

er lagt vekt på å bevare hele Helgågavassdraget mest mulig inntakt som verdifullt type- og referansevassdrag. Hvis NVE likevel finner at konsesjon kan gis mener Nordland fylkeskommune at det bør utarbeides tiltak som er avbøtende for landskapet og reindriftsnæringen. Reinbeitedistriktet har inngått en tilfredsstillende avtale med søker og motsetter seg derfor ikke en utbygging.

NVE mener at fordelene i denne saken er knyttet til noe økt produksjon og til lokal verdiskapning som igjen kan bidra til å opprettholde lokal bosetting og aktivitet. Et kraftverk i Helgåga vil innebære et inngrep i hovedstrengen i et vernet vassdrag som er kategorisert som et viktig type- og referansevassdrag. Helgåga er ett av fire vassdrag i Rana kommune som er vernet i Verneplanene for vassdrag. Vassdraget representerer et landskapsbilde og flora/fauna som er typisk for den region som vassdraget ligger i. Selv et mindre inngrep i nedre del av vassdraget vil etter NVEs vurdering medføre negative, landskapsmessige konsekvenser som reduserer vassdragets verdi som typevassdrag.

I vernede vassdrag skal nye anlegg kan bare tillates hvis hensynet til verneverdiene i vassdraget ikke taler imot. Vassdragets verneverdier er bl.a. knyttet til vassdragets verdi som type- og referansevassdrag, og inngrep i form av kraftutbygging vil påvirke disse verneverdiene. Tillatelse til bygging av Helgåga kraftverk kan ikke gis, jf. vannressursloven § 35 første ledd, post 5 og 8.

Søknaden

NVE har mottatt følgende søknad fra Helgeland småkraft AS datert 25. mars 2007 om tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Helgåga kraftverk:

"Helgeland Småkraft AS ønsker å utnytte deler av fallet i Helgåga og søker herved om tillatelse til følgende utbygging:

1. Etter vannressursloven , jf. § 8, om tillatelse til:

- å bygge Helgåga kraftverk

2. Etter energiloven om tillatelse til:

- bygging og drift av Helgåga kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer som beskrevet i søknaden.

3. Etter forurensningsloven om tillatelse til:

- gjennomføring av tiltaket

Nødvendig opplysninger om tiltaket fremgår av vedlagte utredning . Vi ber om en snarlig behandling av søknaden.

Det opplyses at det er inngått avtale med alle grunneierne med fallrettigheter om falleie og øvrige rettigheter til å gjennomføre prosjektet.

1 INNLEDNING

1.1 Om Helgeland Småkraft

Tiltakshaver for Helgåga kraftverk er Helgeland Småkraft AS. Helgeland Småkraft AS (HSK) er et datterselskap til Sjøfossen Energi AS, og ble etablert sommeren 2005 for å drive utvikling og drift av småkraftverk i Helgelandsområdet. HSK skal identifisere lønnsomme kraftprosjekter i området fra Lurøy i nord til Trøndelagsgrensen i sør, skaffe fall – og grunneierrettigheter til utbygging, søke konsesjoner og forestå utbygging, drift og kraftsalg.

1.2 Begrunnelse for tiltaket

HSK og berørte grunneiere (heretter kalt Grunneierne) i Rana kommune, Nordland fylke har inngått en avtale om et samarbeid om utbygging og drift av et kraftverk for utnyttelse av en del av fallet i Helgåga.

Avtalen innebærer at Grunneierne gir HSK rett til bygging og drift av et kraftverk som beskrevet i søknaden.

Hoveddata er presentert i tabell 1.1.

Tabell 1.1 Hoveddata

Helgåga kraftverk	
Installasjon	1,0 MW
Produksjon, året	5,7 GWh
Byggekostnad	14,9 mill.NOK
Utbyggingspris	2,6 NOK /kWh

1.3 Geografisk plassering av tiltaket

Helgåga ligger i Rana kommune, Nordland fylke. Elva munner ut i Nordsjona ved Langstrand. Utløpet til elva ligger omtrent 30 km vest for Mo i Rana.

Feltet til Helgåga kraftverk har vassdragsnummeret 157.4Z.

1.4 Dagens situasjon og eksisterende inngrep

Generelt

Det øverste vannet i nedbørsfeltet til Helgåga, Sjuniofemtivatnet, er overført i tunnel til Fagervollan kraftverk. Dermed reduseres den totale avrenningen i feltet med 15 % per år. De øvrige dalene og småvannene øverst i feltet har avrenning til Øvre Helgåvatnet på kote 112. Derfra renner vannet til Helgåvatnet. Helgåga renner ut av Helgåvatnet på kote 85 og videre i retning sørvest ned til Litlevatnet på kote 71. Fra Litlevatnet renner Helgåga videre rett sørover gjennom Nertjønna på kote 60 til den har sitt utløp i Nordsjona, en arm av Sjonafjorden vest for Mo i Rana.

I midtre del av vassdraget, ved Helgåvatnet, ligger det noen hytter. Disse hyttene blir først og fremst brukt ved jakt i området. En kraftlinje går parallelt med Helgåga i en avstand på ca. 400 m opp langs den østlige bredden av elva og nordover opp til Helgåvatnet. Kraftlinja følger vassdraget videre nordøstover til Øvre Helgåvatnet for så å trekke rett nord over fjellet og ut av nedbørsfeltet.

En delvis gjengrodd traktorvei følger Helgåga et stykke parallelt med vestbredden av elva, i en avstand på ca. 100 – 150 m. Like oppstrøms elvas utløp til fjorden krysser riksvei 836 elva Helgåga over ei bru. Parallelt med riksveien krysser en 22 kV kraftlinje elva. På vestsiden av elvas utløp, nedenfor riksveien, ligger ei rorbu / fritidsbolig og rester av en gammel kai. Ovenfor riksveien ligger et bolighus og et par uthus.

2 BESKRIVELSE AV TILTAKET

Det tas forbehold om justeringer i størrelsene for rørdiameter og driftsvannføringer etter at leverings- og tilbudskontrakter er inngått. Trasé for driftsvannvei vil bli nærmere beskrevet i kapittel 2.2 under vannvei. Endelig trasé for driftsvannvei vil imidlertid bli bestemt under utarbeidelse av detaljplanen. Det vises til vedlegg 2 og 3 for henholdsvis hovedlayout og planskisse for kraftverket.

2.1 Hoveddata

Tabell 2.1 Oversikt: hoveddata for kraftverket

<i>Helgåga kraftverk, hoveddata</i>	
TILSIG	
Nedbørfelt	87,5 km ²
Middelvannføring (1975 – 96)	8,4 m ³ /s
Alminnelig lavvannføring	0,7 m ³ /s
KRAFTVERK	
Inntak	50 moh
Avløp	10 moh
Fallhøyde, brutto	40 m
Midlere energiekvivalent	0,1 kWh/m ³
Slukeevne, maks av Q _m)	3,1 m ³ /s (37 %)
Slukeevne, min	0,9 m ³ /s
Tilløpsrør, diameter	1200 mm
Tilløpsrør, lengde	365 m
Installert effekt, maks	1 MW
Brukstid	5300 timer
PRODUKSJON	
Produksjon, vinter (1/10 – 30/4)	3,4 GWh
Produksjon, sommer (1/5 – 30/9)	2,3 GWh
Produksjon, året	5,7 GWh
ØKONOMI	
Byggekostnad	14,9 mill. nok
Utbyggingspris	2,6 NOK /kWh

Tabell 2.2 Oversikt: hoveddata for det elektriske anlegget

Helgåga kraftverk, Elektriske anlegg

GENERATOR

Ytelse	1,2 MVA
Spennning	400 V

TRANSFORMATOR

Ytelse	1,2 MVA
Omsetning	400 V/22 kV

JORDKABEL

Lengde	180 m
Nominell spenning	22 kV

2.2 Teknisk plan**Hovedløsning**

Helgåga forutsettes utnyttet til kraftproduksjon gjennom bygging av Helgåga kraftverk.

Det er presentert kun ett alternativ for prosjektet.

Helgåga kraftverk vil utnytte avløpet fra et felt på 87,5 km² av vassdraget i ett 40 m høyt fall i Helgåga mellom kote 50 og 10.

Det forutsettes bygd en inntaksdam i betong i Helgåga med størrelse på ca. 3 m x 20 m (Hmax x Bmax). Det forutsettes videre ingen regulering av Helgåga, kun et konstant vannspeil oppstrøms dammen. Forbitapping vil foregå ved overløp av damkronen.

Nedenfor inntaket i Helgåga vil vannveien bestå av GRP-rør (diameter 1,2 m) med en lengde på ca. 365 m.

Kraftstasjonen legges i dagen med utløp kote 10 og maskinsalgulv kote 12.

Det må legges ca. 180 m jordkabel fra kraftstasjonen for tilknytning til eksisterende 22 kV kraftlinje som går gjennom Langstrand.

Hydrologi og tilsig

Helgåga kraftverk har ved planlagt inntak et nedbørfelt på 87,5 km². Midlere vannføring ved samme sted i perioden 1975-1996 er 8,4 m³/s. Feltet frem til inntaket på kote 50 er preget av blankskurt fjell og noe skogkledde daler og vann. Fra inntaket og nedover mot fjorden preges landskapet av elveleiets blankskurte fjellbunn og delvis skogkledde dalsider. I tillegg ligger det noe løsmasser i området som stammer fra ras.

Alminnelig lavvannføring ved inntaket er beregnet til ca. 0,7 m³/s. ALV er ikke brukt i produksjonsberegningene.

Til bruk i produksjonsberegningene er det lagt inn minstevassføringer beregnet ut fra 95%-vannføringene for sommer og vinter. For sommersesongen er minstevassføringen beregnet til 2,2 m³/s og om vinteren er den beregnet til å være 0,5 m³/s.

Varighetskurvene viser at avrenningen i de to sesongene varierer en del, med størst avrenning i sommerhalvåret og relativt tørr vinter.

(...)

NVEs avrenningskart for perioden 1961-1990 er benyttet som grunnlag for beregning av spesifikk avrenning for feltene. Avrenningskartene har en usikkerhet på +/- 20 %.

For Helgåga er det brukt to vannmerker, VM 157.3 Vassvatn og VM 156.27 Leiråga. Vassvatn ligger ca. 5,5 km vest for Helgågafeltet, mens Leiråga ligger ca. 11 km øst for Helgågafeltet. Grunnen til at to vannmerker er brukt er at variasjonene i avrenning antas å ligge et sted mellom disse vannmerkernes variasjon, som representerer henholdsvis kyst- og innlandsklima. Vannmerkene er vektet mot hverandre 50/50, og det vektete avrenningsforløpet er så hentet ut fra nMag2004, hvor også produksjonsberegningene er utført. En kontroll av vannmerkernes korrelasjon i avrenningsmønster opp mot Helgåga ble gjort ved hjelp av fotografier tatt på befaring og vannføringsdata for vannmerkene hentet ut fra FINUT på NVE databasen. Bildene, tatt henholdsvis 22.8.2006 og 22.11.2006 viste at Vassvatnet og Helgåga sine vannføringer hadde en tendens til å variere sammen, mens vannføringen i Leiråga varierte motsatt. Vi velger likevel å bruke produksjonsberegninger i nMag2004 med vektet middel mellom vannmerkene, da vi ikke har sammenligningsgrunnlag for den lange vintersesongen og denne er konservativ.

Alminnelig lavvannføring (ALV) er beregnet både ved skalering av resultater fra programmet E-tabell og ved bruk av programmet LAVVANN. Resultatet er så sammenlignet med Q95, år i middeldåret 1976. Programmet LAVVANN er gitt minst vekt, da E-tabell tar utgangspunkt i kjente serier og LAVVANN kun bruker en regresjonsanalyse.

Tabell 2.3 Oversikt: nedbørfelt og avløp

	Feltstørrelse km ²	Spesifikt avløp l/s km ²	Midlere vannføring m ³ /s	Midlere årlig tilsig mill. m ³ /år
DAGENS SITUASJON				
Helgåga v/inntak	87,5	96,4	8,4	266
Restfelt	0,5	59,6	0,02	1,9
Hele feltet frem til kraftstasjon	88,0	96,2	8,42	267,9
KRAFTVERK				
Helgåga	87,5	96,4	2,0	266
SITUASJON ETTER UTBYGGING INKL. VANNTAP				
Helgåga v/inntak	87,5	96,4	6,4+	266
Restfelt	0,5	59,6	0,02	1,9
Hele feltet frem til kraftstasjon	87,5	96,4	6,42 ⁺	232,9

* Situasjoner etter utbygging som er merket med "+" inkluderer flomtap og tap pga. stans av kraftverket ved for lav vannføring. Minstevassføring tilsvarende 95%-vannføringene er lagt til grunn for produksjonsberegningene.

Feltstørrelser og tilsig (periode 1975-1996) for Helgåga kraftverk er vist i tabell 2.3.

Reguleringer og overføringer

Utbyggingen forutsetter ingen regulering av Helgåga. Sjuniofemtivatnet øverst i nedbørsfeltet er fra før overført ut av feltet til et nabofelt hvor det brukes til kraftproduksjon.

Overføringen av det 9,9 km² store feltet medfører 15 % reduisering av den totale avrenningen.

Inntak

I Helgåga etableres et inntak på kote 47. Inntaket utformes som en sperredam i betong med ca. 3 m høyde og 20 m bredde.. Dammen vil gi en brutto fallhøyde på ytterligere 3 m, derfor vil inntaksnivået ligge på kote 50. Inntaket skal til enhver tid være dykket 4 m, for å sikre isfri forhold i selve inntaket om vinteren. Det blir nødvendig å sprengre noe ned i terrenget oppstrøms inntaket for å sikre dykkingen. Inntaket blir utstyrt med inntaksrist og stengeanordning.

Vannvei

Vannveien blir ca. 365 m lang, og den er forutsatt utført med GRP-rør. Røret vil legges i en ca. 3 m dyp gravd/sprenget grøft. Planlagt rørdiameter er 1200 mm. I øverste del av traseen vil det være åpent for å legge rørene i dagen fremfor å sprengre grøft, hvis det viser seg å være mer skånsomt estetisk/miljømessig.

Under anleggsperioden vil et belte på ca. 20 m berøres av graveaktiviteten. Rørtraséen vil bli fylt til med masser og planert. Detaljplanlegging av rørtraséen er ikke gjennomført.

Overskuddsmasser vil deponeres i massetak rett øst for den planlagte kraftstasjonen, nærmere beskrevet under Massetak og deponi.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen blir liggende i dagen med turbinsenter på kote 12 og undervann på kote 10. Stasjonen blir liggende ved den østre bredden av elva, ca. 100 m fra riksveien. I kraftstasjonen installeres et aggregat med en effekt på 1 MW. Aggregatet vil ved en fallhøyde på 40 m ha en slukeevne på ca. 3,1 m³/s, som tilsvarer 37 % av middelvannføringen. Minste slukeevne vil ligge på ca. 0,9 m³/s, som tilsvarer 11 % av middelvannføringen.

Generatoren får en ytelse på 1,2 MVA og en generatorspenning på 400 V. Transformatoren får samme ytelse og en omsetning på 400V/22 kV.

Kraftstasjonen blir på ca. 80 m² grunnflate og forutsettes tilpasset eksisterende bebyggelse/terreng.

Veibygging

Fra riksvei 836 forutsettes det bygget 140 m permanent atkomst til kraftstasjonen. Vannveien etableres uten at det bygges permanent vei, det forutsettes her kjøring i traseen.

Kraftlinjer

Det går i dag en 22 kV linje gjennom Langstrand. Kraftstasjonen forutsettes tilknyttet linjen. Påkoblingspunktet vil ligge på østsiden av brua over elva, ca. 180 m sør for stasjonen. Det er forutsatt bygget 180 m jordkabel frem til påkoblingspunktet.

Netteier i området er Helgelandskraft. Det er inngått avtale mellom utbygger og netteier om påkobling av et kraftverk. Innmating på nettet vil ikke forstyrre kvaliteten og vil derfor være uproblematisk.

Massetak og deponi

Det vil bli en del masser fra inntaksarbeidene og rørgrøfta. Dette vil i hovedsak benyttes til å fylle igjen traseen. Eventuelle overskuddsmasser legges i lokalt massetak som ligger 60 m øst for kraftstasjonen.

Kjøremønster og drift av kraftverket

Kraftverket er planlagt kjørt som et rent elvekraftverk uten regulering. Det innebærer at kraftverket er i drift i de periodene hvor vannføringen er større enn summen av minstevassføringen og turbinens minste vassføring. Om sommeren vil det innebære produksjon ved vannføringer større enn 3,1 m³/s og om vinteren vil det produseres strøm ved vannføringer større enn 1,4 m³/s.

2.3 Kostnadsoverslag

Totale kostnader for kraftverket pr. 01.01.2005 (med justeringer basert på erfaring) er vist i tabell 2.4.

Tabell 2.4 Kostnadsoverslag (mill. kroner)

Helgåga kraftverk	
Reguleringsanlegg/inntak	2,0
Overføringsanlegg	0
Driftsvannvei	2,9
Kraftstasjon. Bygg	1,8
Kraftstasjon. Maskin/elektro	4,9
Transportanlegg. Kraftlinje	0,1
Uforutsett	1,1
Planlegging. Administrasjon.	1,4
Erstatninger, tiltak, erverv, etc.	0
Finansieringsavgifter og avrunding	0,7
Sum utbyggingskostnader	14,9
Pris per kWh	2,6

2.4 Framdriftsplan

Tabell 2.5 Fremdriftsplan

Konsesjonssøknad sendes inn	Vinter 2007
Konsesjon gis	Vinter 2008
Byggestart	Sommer 2008
Driftstart	Høst 2009

2.5 Fordeler ved tiltaket

Kraftverket gir en midlere produksjon som vist i tabell 2.6.

Tabell 2.6 Oversikt midlere produksjon

<i>Helgåga kraftverk</i>	
	<i>GWh</i>
<i>Midlere sommerproduksjon (01.05-30.09)</i>	<i>3,4</i>
<i>Midlere vinterproduksjon (01.10-30.04):</i>	<i>2,3</i>
<i>Midlere års produksjon:</i>	<i>5,7</i>

I tillegg til bidrag til nasjonal kraftoppdekning vil kraftverket gi inntekter til grunneierne, HSK, til kommunene Hemnes (selskapsskatt fra HSK) og Rana (eiendomsskatt), og til Staten.

Kraftverket vil bidra til opprettholdelse av lokal bosetting, samt at grunneierne vil få inntekter slik at det er lettere å bevare lokale bygningsmasser.

2.6 Arealbruk, eiendomsforhold og offentlige planer

Arealbruk

Tabell 2.7 viser en oversikt over arealbruken.

Tabell 2.7 Oversikt: arealbruk (dekar)

<i>Helgåga kraftverk</i>	
<i>Inntaksdam med lukehus:</i>	<i>0,5 da</i>
<i>Inntaksbasseng:</i>	<i>7,5 da</i>
<i>Trasé for tilløpsrør (i anleggsperioden):</i>	<i>7,2 da</i>
<i>Veg til inntak</i>	<i>Trasé tilløpsrør brukes som veg</i>
<i>Massetipp</i>	<i>0,2 da</i>
<i>Kraftstasjonsområde:</i>	<i>0,2 da</i>
<i>Veg til kraftstasjon:</i>	<i>1,4 da</i>
<i>Sum areal</i>	<i>17 da</i>

Rørtraséen blir gjenfylt og tilbakeført til tilnærmet opprinnelig terreng med naturlig revegetering. Inntaket blir da vegløst etter ferdigstillelse av rørtrasè.

Eiendomsforhold

Grunneiere som er oppført i vedlegget er rettighetshavere til både de fallrettigheter og arealer som er nødvendig for å bygge Helgåga kraftverk.

Grunneierne har alle de rettigheter som er nødvendig for å utnytte fallet til kraftproduksjon herunder arealer for inntak, dam, vannvei, kraftstasjon, uttak av stedlige masser, arealer for veibygging og deponering av masser, m.v.

HSK og grunneierne har inngått en avtale om et samarbeid om utbygging og drift av Helgåga kraftverk. Den gir også HSK alle de rettigheter på grunneierne sin eiendom som er nødvendig for å bygge kraftverket.

Samlet plan for vassdrag

En større utbygging av vassdraget har tidligere vært behandlet i Samlet plan for vassdrag, men ble tatt ut av Samlet plan etter St. meld. nr. 60 (1991-92) og tatt med i Verneplan IV for vassdrag (St.prp. nr. 118 (1991-92)).

Verneplaner, kommuneplaner og andre offentlige planer

Vassdraget er vernet i Verneplan IV for vassdrag. Dette ble gjort gjennom vedtak i Stortinget i 1993. Vedtaket innebærer i utgangspunktet at hele vassdragets nedbørfelt er vernet mot kraftutbygging. Det er også gitt rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag med hjemmel i Plan- og bygningsloven. Disse gir klare føringer til offentlig forvaltning om å ta vare på verneverdiene i de vernede vassdragene, også med hensyn til andre tiltak enn kraftutbygging.

Gjennom behandling av St.prp. nr. 75 (2003-2004) ble det vedtatt at det skal kunne gis konsesjon for vannkraftanlegg med ytelse opp til 1 MW i vernede vassdrag. En forutsetning for at det skal kunne gis konsesjon, er at verneverdiene ikke svekkes.

I begrunnelsen for vern av Helgåga legges det vekt på geologi, vegetasjon, fugl, vannfauna, samiske kulturminner samt friluftsliv. Vassdraget blir dessuten vurdert til å ha stor verdi som type- og referansevassdrag for regionen. Alle de miljøfaglige verdiene som det blir pekt på i begrunnelsen for vern, er imidlertid lokalisert oppstrøms det planlagte prosjektområdet.

Det blir opplyst at vassdraget er lite berørt av menneskelig aktivitet. Dette stemmer imidlertid ikke da 759-vannet er overført til Sjona-Fagervollan. Dette utgjør ca. 10 % av vassdragets nedbørfelt og 15 % av tilsiget. Den delen av vassdraget som har fått endret sin vannføring blir iht. miljøforvaltningens definisjon av inngrepsfrie naturområder (INON) betraktet som inngrepsområde. Utløpet av Helgåga i fjorden er dessuten kanalisert, og det går en hovedkraftlinje langs vassdraget på østsiden av elva og Helgåvatnet. Nedre del av elva krysses dessuten av en 22 kV linje. Ved Helgåvatnet ligger det en del hytter.

I kommuneplanens arealdel er prosjektområdet lagt ut som landbruks-, natur- og friluftsområde hvor spredt bebyggelse ikke tillates (LNF sone 1). Tiltaket krever derfor dispensasjon fra kommuneplanens arealdel.

2.7 Alternative utbyggingsløsninger

Det presenteres ikke alternative utbyggingsløsninger utover det allerede beskrevne alternativet for utbygging.

3 VIRKNING FOR MILJØ, NATURRESSURSER OG SAMFUNN

I vurderingene av konsekvenser for miljø er det vurdert større områder enn traseer (linjer, veier, vannvei) markert på kart. Mindre justeringer av traseene forventes derfor ikke å gi uforutsette effekter på de ulike miljøtema og behov for nye utredninger. For enkelte fagtema, som kulturminner, vil det være en fordel at vannveiens trasé til en viss grad er fleksibel frem til detaljplan da dette åpner for praktisk tilpasning.

3.1 Hydrologi

På årsbasis vil 24 % av vannmengden utnyttes til kraftproduksjon, og 15 % er slipping ut over flomtap: 2,2 m³/s i perioden 1/5-30/9 og 0,5 m³/s i perioden 1/10-30/4. Det vil bli stans av kraftverket ved for lav vannføring (under 3,1 m³/s om sommeren og 1,4 m³/s om vinteren), og flomtap vil skje ved vannføring over 5,4 m³/s i sommersesongen og 3,6 m³/s i vintersesongen.

Forholdene ovenfor inntakene blir som i dag.

Tabell 3.1 Lavvannføringer i Helgåga

Lavvannføringer i Helgåga før utbygging	
Alminnelig lavvannføring	0,7 m ³ /s
95 % varighet sommer	2,2 m ³ /s
95 % varighet vinter	0,5 m ³ /s

Tabell 3.2 Variasjon i tilsig til inntaket

		< Q _{min} , 0,9 m ³ /s	> Q _{maks} , 3,1 m ³ /s
Vått år, 1983	Dager	32	214
Tørt år, 1979	Dager	125	166
Middels år, 1976	Dager	50	174

For å vise endringene i vannføringsforholdene er det valgt to referansesteder i elva; like nedstrøms inntak og utløpet til fjorden. Beregningene synliggjør endringer i vannføring for et utvalgt tørt, vått og median år.

3.2 Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Inngrepet vil ikke ha noen innvirkning på vanntemperaturen på den berørte strekningen. Vinterstid vil vannføringen i elva reduseres noe, noe som kan føre til at et mindre volum is produseres enn ved dagens situasjon samtidig som en større prosentdel av vannet kan bli til is.

Det er god ventilasjon i dalen, og det forventes derfor ikke vesentlige endringer i luftfuktighet på grunn av redusert vannføring i fosser og stryk.

Strekningen som berøres av inngrepet er kort, og inngrepet vil derfor ha svært liten negativ konsekvens for vanntemperatur, isforhold og lokalklima.

3.3 Grunnvann, flom og erosjon

Den berørte strekningen består i hovedsak av blankskurt fjell. Utbyggingen vil derfor ikke påvirke grunnvannet og erosjon. Oppstrøms inntaket vil en kortere strekning settes under vann pga. inntaksdammen. Her vil noe lokal erosjon oppstå under første flom. Senere flommer vil ikke påvirkes merkbart av inntaksbassenget, da volumet ikke er signifikant i forhold til flomvolumene.

Tiltaket vil ikke få noen nevneverdig negativ konsekvens på grunnvann, flom og erosjon.

Det vises til miljørapporten for utdyping av kapitlene 3.4 – 3.11.

3.4 Biologisk mangfold og verneinteresser

Det mest spesielle med vegetasjonen i regionen, som prosjektområdet er en del av, er at grana har sin grense mot nordvest her. Dette er hovedgrunnen til at det er etablert et naturreservat innen Helgågas nedbørfelt (Kvannlia/Sølvjodalen naturreservat). Naturreservatet ligger ca. 2,5 km fra det planlagte inntaksområdet i Helgåga.

I dalsidene på begge sider av elva er det små fuktige og myrpregede områder sammen med skogsområder som hovedsaklig består av bjørk og gran. Myrdragene karakteriseres som fattig minerotrof myr. I feltsjiktet dominerer røme, blåtopp, røsslyng og krekling. På områder som er litt tørrere, er det blåbærskog av blåbær-kekling-utforming. Dette er lite næringskrevende vegetasjonstyper som er vanlig forekommende i områder med hard og næringsfattig berggrunn slik tilfellet er i prosjektområdet. Ingen naturtyper som er karakterisert som spesielt verdifulle av Direktoratet for naturforvaltning, er til stede i prosjektområdet. Det ble ikke funnet rødlistede plantearter i området.

Det er også samlet inn lav og moser både fra trær og fra steiner og berg langs den aktuelle delen av vassdraget. Disse er analysert av Dr. scient Per Gerhard Ihlen ved Universitetet i Bergen. Det ble ikke funnet rødlistede arter av verken lav eller moser. Selv om det ikke ble funnet rødlistede lav- og mosearter, kan det ikke utelukkes at slike arter er til stedet, men siden det ble lagt inn innsats fra å samle inn kryptogamer fra alle typer mikrohabitater som er til stede langs prosjektområdet, og det ikke ble funnet rødlistede arter, vurderes potensialet som lite.

Rana kommune har gjennomført kartlegging av biologisk mangfold. I kommunens oversikt er det ingen områder i prosjektets influensområde som avmerket som spesielt viktige for biologisk mangfold. Hele strekningen fra innerst i fjorden, langs Helgåga og østsiden av Helgåvatnet er imidlertid avgrenset som viktig beiteområde for elg.

Under befaringen i november 2006 ble det observert 10 havørn samtidig over fjorden utenfor Helgåga. Det ble imidlertid ikke sett tegn til at det er hekkelokalteter for arten nær prosjektområdet.

Av rødlistede viltarter er det kjent at det forekommer oter i munningen av Helgåga. Oteren er vurdert som sårbar for utryddelse. Oteren ernærer seg hovedsaklig av fisk. I Helgåga i prosjektområdet er det liten forekomst av fisk. Prosjektområdet har derfor ingen stor verdi for oter.

Det ble observert fossefall under begge befaringene til Helgåga. Vassdraget vurderes å være et egnet leveområde for arten, både med hensyn til hekking og matsøk.

Når influensområdets verdi for flora og vegetasjon, vilt og ferskvannsorganismer blir vurdert i sammenheng, har prosjektets influensområde fra middels til liten verdi for fagområdet biologisk mangfold.

Liten slukeevne i kraftverket kombinert med betydelig minstevannføring medfører at uttaket av vann til kraftproduksjon ikke gir vesentlig negativ påvirkning på biologisk mangfold.

Inntaksdammens oppstuvende effekt og framføring av vannrøret til kraftstasjonen vil imidlertid gå på bekostning av en del landvegetasjon. Tiltaket vil samlet sett ha liten til middels negativ påvirkning på biologisk mangfold.

Når verdien av prosjektområdet for biologisk mangfold er middels til liten, og den negative påvirkningen som følger av tiltaket er liten til middels, vil konsekvensen for biologisk mangfold bli liten til middels negativ.

3.5 Fisk

Det finnes småvokst røye og ørret i vannene oppstrøms prosjektområdet. I Helgåga forekommer ørret, men også denne er småvokst og av liten verdi for mennesker. Det blir opplyst av grunneierne at det ved gunstige forhold går opp enkelte laks og sjøørret opp til kulpen som ligger ved kote 7. Etter en nærmere vurdering av elva, kan det ikke utelukkes at anadrom fisk kan ta seg opp til den store kulpen ved kote 10 hvor kraftstasjonen er tenkt plassert. Vassdraget blir vurdert til å ha dårlige forhold for gyting av laks og sjøørret. I myndighetenes oversikt over vassdrag med bestander av anadrom fisk, er ikke Helgåga registrert.

Prosjektområdet vurderes å være av liten verdi for fisk.

Når plasseringen av kraftstasjonen blir trukket opp til kote 10, slik løsningen nå har blitt, vil tiltaket ikke påvirke vannføringen på anadrom strekning.

Inntaksdammen, som vil ha stabil vannstand, vil bli et attraktivt oppholdssted for den elvelevende ørreten i Helgåga.

Tiltaket vil samlet sett ikke påvirke fisken verken positivt eller negativt.

Da prosjektområdet har liten verdi for fisk, og tiltaket ikke påvirker fisken, vil tiltaket ikke ha konsekvenser for fisk.

3.6 Landskap og geologi

Prosjektområdet tilhører landskapsregionen Fjordbygder i Nordland og Troms. Det er likevel en rekke fellestrekk som kjennetegner landskapet i regionen. Rett øst for prosjektområdet går det et markant skille i berggrunnen. Dette gir seg også et svært markant vegetasjonsmessig skille.

Helgågas nedbørfelt består i hovedsak av hard gneis. Dette gir et nakent preg ovenfor marin grense som går ved ca. kote 100.

Sett fra Rv 836 framstår prosjektområdet som småkupert og med Helgåga som et sentralt element. På grunn av den harde berggrunnen går elva "høyt" i terrenget. Det er både granskog og løvskog på sidene av elva. Nedre del av Helgåga er godt synlig fra riksveibrua, men for de kjørende er elva synlig bare et kort øyeblikk.

I nærheten av prosjektområdet er det gjort flere naturinngrep. Utløpet av Helgåga til fjorden er tydelig gravd opp med gravemaskin. Dette har blitt gjort for å hindre framtidige flomskader på brua. Det er også noe bebyggelse nær elva i nedre del. Det går en delvis gjenvokst traktorvei et stykke fra elva på vestsiden og det går en høyspentlinje på tvers av elva rett ved riksveibrua, og langs østsiden av Helgåvatnet går det en regional forsyningslinje.

Landskapet i prosjektets influensområde har middels verdi.

Høyere opp i vassdragets nedbørfelt er det spesielt verdifulle landskapselement. Spor etter isens skuringer er spesielt godt synlig i feltets øvre deler. Ingen av de delene som har spesielt interessante landskapsmessige kvaliteter blir imidlertid påvirket av tiltaket.

Prosjektet vil påvirke landskapet ved at det blir redusert vannføring i elva, gjennom etablering av inntaksdammen, og ved at det blir synlige spor etter nedgraving av vannveien. Den reduserte vannføringen vil imidlertid ikke bli iøynefallende. Selve kraftstasjonen blir liggende delvis skjult fra veien, men blir godt synlig fra vestsiden av elva.

Fra landområder vil tiltaket ikke påvirke landskapet ut over nærområdene til selve prosjektet. I tillegg vil den nedgravde vannveien være godt synlig fra fjorden i Nord-Sjona. Dette gjelder

spesielt de første årene etter at tiltaket er gjennomført. Etter hvert vil det skje en revegetering som reduserer synligheten av den nedgravde vannveien.

Inntaksdammen, som blir 3 m høy, vil medføre en oppstuvning av vann over en strekning på nesten 200 m oppstrøms dammen.

Samlet vil påvirkningen på landskapet bli middels negativ. Når landskapet i utgangspunktet har middels verdi, og tiltaket påvirker landskapet i middels negativ grad, vil konsekvensen av tiltaket bli middels negativ.

3.7 Kulturminner

Lengre opp i vassdragets nedbørfelt finnes det flere kulturminner. Mellom Øvre Helgåvatnet og Helgåvatnet er det tufter og ruiner etter tre gårdsbruk. Nedbørfeltet til Helgåga har blitt mye benyttet av reindriftssamer. Nord for øvre Helgåvatnet ligger Kirkesteinen. Denne er en gammel offerstein som blir vurdert til å ha stor verdi. Ved Langstrand er det en del hus som tidligere ble benyttet som losji for fiskere. Noen av husene er nå ombygd og fungerer som fritidsbolig. Vassdragets samlede nedbørfelt har derfor stor verdi for kulturminner. I selve prosjektområdet er det imidlertid ingen kjente kulturminner.

Prosjektområdet har liten verdi for fagtema kulturminner.

Ingen av de verdifulle kulturminnene som ligger lenger oppe i vassdragets nedbørfelt, blir berørt av tiltaket. Tiltaket blir liggende relativt nær en del gammel bebyggelse ved Langstrand, men området preges av et kontinuitetslandskap hvor nyere tids byggverk (vei, bru og kraftlinjer) ligger sammen med eldre bebyggelse. Tiltaket vil derfor ikke forringe verdien av disse husene.

Samlet påvirkning av prosjektet vil være liten negativ. Dette medfører at konsekvensen av prosjektet for fagtema kulturminner blir liten negativ.

3.8 Landbruk

Øst for prosjektområdet er det et par gårdsbruk. I liene et stykke opp fra Helgåga er det granskog som er av verdi med hensyn til skogbruk. Uttaket av skog er imidlertid begrenset.

Prosjektets influensområde har liten verdi for landbruksvirksomhet.

Etter at anleggsarbeidet er avsluttet, og vegetasjonen i rørtrasé er revegetert, vil situasjonen bli tilnærmet som før utbygging for eventuelt beitende husdyr. Det er også muligheter for at beiteverdien blir noe større pga. endret vegetasjonssammensetning hvor større trær utgår og oppslag av gress øker.

Tiltaket har ingen nevneverdige konsekvenser for landbruk.

3.9 Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

Det er ingen vannforsynings- eller resipientinteresser knyttet til prosjektområdet. Tiltaket vil derfor ikke ha konsekvenser innen dette interessefeltet.

3.10 Brukerinteresser (friluftsliv/reiseliv)

Helgåga inkludert hele nedbørfeltet brukes lite til friluftsliv. Dette har sammenheng med at det er lite attraktive fiskebestander og at heller ikke vilttettheten er stor sammenlignet med andre områder i regionen. Nedbørfeltet er imidlertid godt egnet til generelt friluftsliv fordi det er få godt synlige menneskelige inngrep, og at landskapet er spesielt med de nakne fjellformasjonene, vannene og den skarpe kontrasten mot de rikere, grønne områdene mot øst.

Nabovassdraget mot vest, Flostrandvassdraget, benyttes langt mer av både lokalbefolkningen og tilreisende. Flostrandvassdraget, som også er et vernet vassdrag, har attraktive bestander av anadrom fisk som går opp i det store Flostrandvatnet. Flostrandvassdraget er også avmerket i Direktoratet for naturforvaltnings naturbase som et viktig område for friluftsliv.

Det selges verken fiskekort eller jaktkort for områdene i nærheten av prosjektområdet. Bruken av området er derfor begrenset til grunneiernes egen utnytting til jakt og fiske. På strekningen mellom inntaksdammen og kraftverksutløpet er vassdraget for stridt til at det er egnet til fiske.

Ved gunstige forhold på sommeren går det opp noen laks og sjøørret i elvas nedre del (opp til kote 7). Det blir derfor fanget noen få fisk hvert år.

Prosjektets influensområde vurderes samlet til å ha middels til liten verdi for fagtema friluftsliv.

En utbygging vil føre til at vannføringen i elva mellom inntak og kraftstasjonen blir mindre enn i dag. Dette gjelder spesielt ved middels store vannføringer. Ved høye vannføringer, vil ikke den reduserte vannføringen være særlig synlig. Ved en så lav slukeevne og høy minstevannføring som er forutsatt i dette prosjektet, vil ikke endringen i vannføringen ha særlig negativ påvirkning på naturopplevelsen for de som driver friluftsliv i området. De fysiske inngrepene som følger av selve inntaksdammen og vannveien mellom inntak og kraftstasjon, vil imidlertid ha en negativ landskapsmessig effekt. Tiltaket vil imidlertid ikke være fysisk til hinder for friluftslivet i området.

Inntaksdammen vil bli ca. fire meter dyp på det dypeste. I et vassdrag som er preget av raske stryk vil derfor dette området, med tilstrekkelig dybde og stabil vannstand, bli et egnet sted for oppvekst av ørret. Inntaksdammen kan derfor bli et attraktivt sted å fiske. Kraftverksutløpet er lagt ovenfor anadrom strekning. Tiltaket vil derfor ikke påvirke vassdragets egnethet for fiske etter anadrom fisk. Tiltaket vil ikke påvirke det gode potensialet for generelt friluftsliv i de midtre og øvre delene av vassdragets nedbørfelt.

Tiltaket vil samlet sett ha liten negativ påvirkning på friluftslivet i området. Når prosjektområdet i utgangspunktet har middels til liten verdi for friluftsliv, og tiltaket påvirker friluftsliv i liten negativ grad, vil konsekvensen av tiltaket bli liten negativ.

3.11 Samiske interesser

Prosjektområdet ligger i reinbeitedistrikt 23, Hestmannen/ Strandtindene. Arealene langs nedre deler av Helgåga har verdi som sommerbeite II, høstbeite I, parringsland og høstvinterbeite I. Både høstbeite I og høstvinterbeite I blir vurdert til å ha middels verdi som arealer for rein, mens sommerbeite II blir vurdert til å være av liten verdi. Det går en flyttleie i prosjektområdet langs nedre del av Helgåga. Flyttleier blir vurdert til å ha stor verdi for reindrifta. Reindriftsloven fastsetter derfor at det er et generelt forbud mot å stenge slike flyttleier.

Prosjektområdet har middels til stor verdi for samiske interesser.

En gjennomføring av tiltaket vil føre til en liten reduksjon i beiteareal (ca. 23 daa). Inntaksdam, vannveien kraftstasjon med tilhørende vei er de delene av tiltaket som medfører beslag av areal. Deler av traseen for vannveien vil imidlertid gro igjen på sikt der denne blir gravd ned. Selve arealbeslaget av den størrelsesorden det her er snakk om, vil gi liten negativ påvirkning. I anleggsfasen vil økt menneskelig aktivitet gjøre prosjektområdet mindre egnet som reinbeite.

Den største påvirkningen på reindriften kan imidlertid bli at de fysiske inngrepene kan skape vanskeligheter under flyttingen av rein. Det forutsettes derfor at traseen for vannrøret blir planert på en slik måte at reinen ikke blir hindret. Det forutsettes også at det etableres en tett

kontakt med reineierne i planleggings- og anleggsfasen slik at man ved å ta tilbørlig hensyn unngår unødvendige problemer.

Under forutsetning av at de nevnte hensynene blir tatt, vil tiltaket gi middels negativ påvirkning på reindriften i anleggsfasen og liten negativ konsekvens i driftsfasen. Når verdien av prosjektområdet er middels til stor, og den negative påvirkningen blir henholdsvis middels negativ (anleggsfasen) og liten negativ (driftsfasen), vil tiltaket få middels negativ konsekvens for fagtema samiske interesser.

3.12 Samfunnsmessige virkninger

Utbyggingen vil bidra med ekstra inntekter til de involverte partene i prosjektet. I anleggsperioden vil det bli behov for å leie inn entreprenører, og det må forventes at en del av dette vil tilfalle lokalbefolkningen. Noe av investeringen vil derfor også tilfalle kommunene lokalt, gjennom ordinære skatteinntekter.

Anlegget er for lite til at det skal betales naturressursskatt og grunnrenteskatt. Rana kommune har innført eiendomsskatt, og det skal derfor betales slik skatt til Rana kommune for kraftverket.

3.13 Konsekvenser av kraftlinjer

Det vil legges en 180 m lang jordkabel fra kraftstasjonen og frem til eksisterende linjenett. Dette vil ikke ha negative konsekvenser.

3.14 Konsekvenser av ev. alternative utbyggingsløsninger

Det har blitt vurdert flere løsninger som innebærer en mindre slukeevne, men med lengre utbyggingsstrekning. Disse alternativene blir ikke diskutert nærmere fordi de både ville gitt en betydelig større miljøkonsekvens og at de samtidig ville gitt en høyere utbyggingspris.

3.15 Sammenstilling av miljøkonsekvenser

Tabell 3.1 Sammenstilling av miljøkonsekvenser

Fagtema	Verdi	Konsekvenser
Landskap	Middels	Middels negativ
INON	Ingen	Ingen
Biologisk mangfold	Middels til liten	Liten til middels negativ
Fisk	Liten	Ingen konsekvens
Kulturminner	Liten	Liten negativ
Friluftsliv	Middels til liten	Liten negativ
Samiske interesser (reindrift)	Middels til stor	Middels negativ
Landbruk	Liten	Ingen konsekvens

Prosjektet vil gi middels negative konsekvenser for fagtemaene landskap og samiske interesser. For de øvrige fagfeltene vil konsekvensene bli mindre.

4 AVBØTENDE TILTAK

Minstevannføring

Det er forutsatt en minstevannføring basert på 95%-vannføringene for sommer (2,2 m³/s) og vinter (0,5 m³/s). Disse minstevassføringene vil gi omtrent samme årlige produksjon som ved slipping av alminnelig lavvannføring på 0,7 m³/s.

Opprydding og revegetering

Grøftemassene vil fortløpende benyttes til å fylle igjen traseen der vannveien graves ned. Tilsåing med frøblandinger som ikke har sin opprinnelse i inngrepsområdet, kan gi uønskede effekter for det biologiske mangfoldet og benyttes derfor ikke. Revegetering er derfor planlagt gjennom naturlig gjengroing. Årsaken til at prosjektet foreslås med rør i dagen på den øverste strekningen, er at dette vil gi de minste terrenginngrepene.

Trasévalg

Det vil bli tatt hensyn til eventuelle funn av kulturminner og andre viktige elementer når man gjør detaljstikking av stasjonsplassering og trasé for vannvei og ordinær vei.

Innkomne merknader

Søknaden har vært kunngjort i pressen og lagt ut til offentlig ettersyn i Rana kommune. Videre er søknaden sendt på høring til kommunen, fylkesmannen, fylkeskommunen, berørte statlige forvaltningsorganer og interesseorganisasjoner. NVE har mottatt følgende uttalelser:

Rana kommune har 15.08.2007 foretatt følgende vedtak:

"Helgåga er et vernet vassdrag, men Verneplanen åpner for konsesjonsbehandling av kraftverk med installert effekt på inntil 1 MW også i vernede vassdrag.

På den bakgrunnen og ut fra en totalvurdering av effekt på sentrale verneverdier, anbefaler Rana Kommune foreliggende konsesjonssøknad".

Fra saksutredningen refererer vi videre:

"(...)

Tidligere behandlinger av Helgåga i Rana Kommune.

Da verneplan IV for vassdrag var på høring i 1991 anbefalte Rana kommune (MPR-utvalget og Formannskapet) at Helgåvassdraget skulle vernes som type- og referansevassdrag. Andre begrunnelser for vernet er ikke nevnt i kommunens vedtak.

I 1998 uttalte kommunen seg positivt til at det kunne tas ut vann fra Helgåga til et planlagt settefiskanlegg ved Helgåga. (Langstrand). Vannmengden som skulle tas ut var begrenset, og utgjorde ca. 1/4 av minstevannføringa.

Andre verneområder.

I nedbørfeltet fins også Kvannlia-Sølvjodalen Naturreservat. Reservatet ligger i sin helhet innfor nedbørfeltet til Helgåga, og er på ca. 5.700 daa.

Vurdering:

Stortinget har i forbindelse med vedtak om supplerings av Verneplan for vassdrag åpnet for konsesjonsbehandling av kraftverk med en installert effekt på inntil 1 MW også i vernede vassdrag.

En forutsetning er at verneformålet ikke svekkes.

Fra NVE's side blir det presisert at søknader om utbygging i hovedløpet i vernede vassdrag skal vurderes strengere enn i et sideløp.

Helgåga ble vernet som type- og referansevassdrag i 1991, men det ble også lagt vekt på store naturfaglige verdier, kulturminner og friluftsliv som begrunnelse for vernet.

Selv om det fins noen hytter langs den øverste delen av Helgåga og ved Helgåvatnet, og en kraftlinje som går langs vassdraget, så bærer området preg av urørthet og villmark. Vi har her et nærmest urørt vassdrag fra sjøen og opp til Høgtuvbreen. I dette vassdraget finner vi Øvre Helgåvatn, Helgåvatnet, Gråvatnet og Lillevatnet, som alle er omkranset av høge fjell, faktisk opp til over 1000 moh.

Sjuniogfemtivatnet, som nærmest ligger omkranset av Høgtuvbreen, ble drenert over til Fagervollvatnet i forbindelse med den utbyggingen. Dette tiltaket førte til en reduksjon av avrenningen til Helgåvassdraget med 15 %.

Helt nederst i elva har det vært gjort noe gravearbeid, trolig for å hindre oppstuvning av vann og is og dermed skade på brua. Men bortsett fra dette er vannstrengen i Helgåga uberørt av inngrep.

En kraftutbygging i hovedløpet av Helgåga med en inntaksdam tvers over elva vil etter mitt skjønn være klart i strid med begrunnelsen for vernet. I tillegg vil nedgraving/spregning for å få ned vannrøret i ei 3 meter dyp grøft bli et betydelig terrenginngrep langs vannstrengen.

I konsesjonssøknaden og miljøvurderingen er de fleste fagtema omkring hvorfor Helgåga er vernet kommentert og vurdert. Imidlertid er hovedbegrunnelsen for vernet av elva tonet ned, og ikke tatt med i det hele tatt i oppsummeringen. Dette er etter mitt skjønn en mangel ved miljørapporten.

Hovedbegrunnelsen var nemlig å verne elva som et type- og referansevassdrag. I Rana kommunes uttalelse om verneforslaget er det utelukkende lagt vekt på dette forholdet. På denne bakgrunn vil jeg ikke anbefale foreliggende søknad om konsesjon."

Fylkesmannen i Nordland kommer med sin uttalelse i brev av 28.08.2007:

"Fylkesmannen viser til brev av 17.04.07 fra NVE vedlagt søknad fra Helgeland Småkraft AS om tillatelse til å bygge Helgåga kraftverk i Rana kommune. Vi viser også til høringsuttalelse av 16.08.07 fra Rana kommune. Forslaget fra administrasjonen i kommunen om å ikke anbefale konsesjonssøknaden ble ikke tatt til følge i miljø-, plan- og ressursutvalget der det var flertall for utbygging. I ettertid har ordføreren innkalt til ny drøfting og behandling av saken i kommunestyret den 28.08.07.

(...)

Kort om miljørapporten

Miljørapporten som beskriver dagens situasjon i vassdraget, naturinngrep som følge av utbyggingen og konsekvenser innen relevante miljøtema er utarbeidet av SWECO Grøner AS. Til orientering er deltaet der elva fra Øvre Helgåvatn renner inn i Helgåvatn kategorisert som et svært viktig deltaområde, jf. DN's elvedeltabase. Dette er en naturverdi i vassdraget som ikke er omtalt i miljørapporten. Vi synes ellers at utbyggingens negative konsekvenser for Helgåga som type- og referansevassdrag, jf. Verneplan IV for vassdrag St.prp. 118, 1991-92 er for lite vektlagt i miljørapporten. Utover dette er vi i hovedtrekk enig i de vurderingene som er gjort av miljøverdiene i området og de konsekvenser en eventuell utbygging av Helgåga kraftverk vil få

for disse. I vår høringsuttalelse legger vi vekt på miljøtema som vi mener er mest aktuelle i denne saken. Dette er etter vår vurdering hensynet til vassdragsvern, landskap og friluftsliv.

Vassdragsvern, landskap og friluftsliv

Gjennom verneplan IV for vassdrag, St.prp. 118, 1991-92 som ble vedtatt av Stortinget i 1993, ble hele Helgågas nedbørfelt vernet mot kraftutbygging. Ved kgl. res. av 10.11.94 ble det gitt rikspolitiske retningslinjer for verna vassdrag med hjemmel i plan- og bygningsloven. Her slås det fast at offentlig forvaltning skal ta vare på verneverdiene i verna vassdrag, også med hensyn til andre tiltak/inngrep enn kraftutbygging. Tiltak i verna vassdrag skal vurderes mer restriktivt enn i andre vassdrag. I forbindelse med en utvidelse av Verneplan for vassdrag, St.prp. 75 (2003-04) ble det vedtatt at det skal kunne gis konsesjon for vannkraftutbygging i verna vassdrag for kraftverk med ytelse opp til 1 MW. Forutsetningen for dette er at en eventuell utbygging ikke svekker verneverdiene.

De kjente verneverdiene i Helgåga som lå til grunn for vernet i 1993 er beskrevet i verneplan IV for vassdrag 1991-92. Det vises til verneplanen for nærmere beskrivelse av disse verneverdiene. Det viktigste formålet med vernet var imidlertid å bevare Helgåga som type- og referansevassdrag. Helgåga ble vurdert som godt egnet som type- og referansevassdrag for regionen. Vassdraget ivaretar variasjonen innen regionen på en mer representativ måte enn både Flostrandvassdraget og Silavassdraget som er nabovassdragene i vest. Kontaktutvalget for verneplan IV la i forbindelse med vassdragsvernet vekt på Helgåga som type- og referansevassdrag og på de store natur- og kulturfaglige verdiene samt områdets egnethet og bruk som friluftsområde.

Det er en del inngrep i nedbørfeltet til Helgåga. De fleste av disse eksisterte allerede da vassdraget ble vernet i 1993. De viktigste inngrepene er overføring av vann 759 moh. til Fagervollan (utgjør ca. 10 % av nedbørfeltet til Helgåga), kraftlinje langs østsida av vassdraget og videre nordover, noen hytter ved Helgåvatn, kryssende riksveg og kraftlinje like oppstrøms utløpet i fjorden, noen hus/hytter/naust nederst i vassdraget samt noe graving i elveløpet der elva renner ut i fjorden. Til tross for dette har vassdraget et urørt preg, spesielt gjelder dette selve vannstrengen som kun er påvirket av fysiske inngrep fra riksvegen og ned til sjøen.

En realisering av Helgåga kraftverk vil gi betydelige inngrep i og langs en elvestrekning som i dag er lite påvirket av inngrep. Nærmere beskrivelse av de konkrete fysiske inngrep og hydrologiske endringer som kraftverket vil medføre, er gitt i konsesjonssøknaden og miljørapporten. Inngrepene vil være lett synlige for de som ferdes i nærområdet til elva, spesielt gjelder dette inntaksdammen og den ca. 200 lange oppdemte elvestrekningen ovenfor. Den nedgravde vannvegen vil vises godt fra riksvegen og fra fjorden, spesielt i de første årene etter utbygging før vegetasjonen begynner å reetablere seg. Til tross for slipp av minstevannføring og kraftverkets relativt lave slukeevne vil vannføringen i perioder bli såpass redusert at fosse-/strykstrekningen mellom inntak og utløp av kraftstasjonen vil få redusert sin verdi som landskapselement.

De viktigste naturverdiene i Helgåga ligger ovenfor inngrepsområdet og vil derfor ikke bli truet av en eventuell utbygging av Helgåga kraftverk. Utbyggingen vil imidlertid redusere Helgågas verdi som type- og referansevassdrag som er hovedgrunnen til at Helgåga ble vernet. For å kunne ivareta Helgåga som type- og referansevassdrag er det viktig at hele vassdraget fra de øverste kildene og ned til utløpet i fjorden forblir mest mulig inntakt uten nye inngrep.

Konklusjon

For å kunne bevare hele Helgågavassdraget mest mulig inntakt som verdifullt type- og referansevassdrag går Fylkesmannen i mot bygging av Helgåa kraftverk.

Dersom det likevel blir gitt tillatelse til utbygging har vi ingen forslag til nye avbøtende tiltak utover de som er foreslått av tiltakshaver og Sweco Grøner AS.

Småkraftutbygging i Nordland og i Rana kommune spesielt

Vi ser at det i Nordland løpende kommer inn søknader om småkraftutbygging. Bare i Rana kommune er over 100 planer for småkraftverk kjent. Disse småkraftverkene vil, om de får konsesjon, sakte men sikkert "spise opp" en stor del av det vi har igjen av inngrepsfrie naturområder og urørte fosser/strykstrekninger i Nordland. For å unngå en utbygging av små vannkraftverk der "først til mølla" i stor grad har vært gjeldende praksis, arbeides det nå med å få på plass fylkesvise planer for småkraftverk. I tillegg har Rana kommune satt i gang et arbeid for å få til en mer "samlet plan" for småkraftutbygging i egen kommune, i første omgang gjennom bestilling av en miljøvurdering i aktuelle utbyggingsområder.

I følge våre opplysninger vil Nordland fylkeskommune starte arbeidet med en fylkesdelplan for småkraftverk ved årsskiftet 2007/2008. Vi mener prinsipielt at behandlingen av alle småkraftprosjekter og spesielt de med stort konfliktpotensiale bør utsettes til denne planen foreligger. Dette gjelder også Helgåa kraftverk. Vi vil da kunne vurdere konfliktgrunnlaget gjennom en "samlet plan" og dermed ha bedre mulighet til å prioritere de minst miljøskadelige og samtidig mest lønnsomme prosjektene."

Nordland fylkeskommune har gjort følgende vedtak i Fylkesrådet 18.09.2007:

- "1. Fylkesrådet anbefaler ikke at det gis konsesjon for utbygging av Helgåa kraftverk.*
- 2. Hvis NVE likevel finner at konsesjon kan gis, bør det settes betingelser om at:*
 - a. Det utarbeides tiltak som er avbøtende for landskapet og reindriftsnæringen.*
 - b. Reindriftsutøverne gis anledning til å delta aktivt i den videre planlegging av utbyggingen.*
- 3. Fylkesrådet vil vise til Kulturminnelovens §§ 3 og 4, samt § 8, 2. ledd som pålegger utbygger aktsomhets- og meldeplikt hvis man under markinngrep skulle støte på automatisk fredete kulturminner.*

Begrunnelse:

Utbyggingen skal skje i et vassdrag som er varig verna på grunn av egnetheten som type- og referansevassdrag og på grunn av de store naturfaglige verdiene, kulturminnene og friluftsliv. En utbygging vil kunne få negative konsekvenser for reindriften. Fylkesrådet vil derfor ikke anbefale at det gis konsesjon for utbygging av kraftverk i Helgåa.

(...)

Fylkesrådets vurdering

Fylkesråden ser at det er en lønnsom utbygging med en utbyggingspris på 2,6 kr/kWh. Likevel er det viktig å vurdere konsekvenser av en utbygging. Helgåa er et varig verna vassdrag og utbyggingen er planlagt i hovedløpet. I nedbørsfeltet er det store natur- og kulturverdier med blant annet fossestryk nede ved riksveien. Til grunn for vernet ligger også vassdragets referanseverdier. Utbyggingen vil medføre noen negative konsekvenser for reindrift.

Utbyggingen vil være til skade for vassdraget som referanse. Samfunnsnyttene av den produserte kraften vurderes som for liten i forhold til de negative konsekvensene utbyggingen vil ha for miljøinteressene. Fylkesråden kan derfor etter en totalvurdering ikke anbefale at det gis konsesjon selv om tiltaket er under grensen for det som er tillatt i vernede vassdrag.

Reindriftsforvaltningen i Nordland har følgende kommentarer i brev av 06.09.2007:

"Det omsøkte Helgåga kraftverk ligger i Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt. Utifra søknad om konsesjon ser det ut til at hele det planlagte kraftanlegg med inntak, rørgate og kraftstasjon ligger innenfor en av distriktets flyttleier. Flyttleien binder beiteområder sammen på sørsiden av Helgågavassdraget, og gjør det mulig å komme forbi her uten å gå helt nordom Helgågatnet.

Reindriftens flyttleier er som nevnt på side 23 i miljørapporten underlagt et vern og er jf. § 22 i lov om reindrift ikke lov å stenge. Da stort sett hele tiltaket her befinner seg i flyttleien som binder store beiteområder på øst og vestsiden av Helgåga sammen er det svært viktig at det ikke blir gjort inngrep som medfører at flyttleien blir sperret.

Helgåga kraftverk vil i følge søknaden medføre følgende tiltak i flyttleien:

- *Inntaksdam på kote 47, 3 meter høy og 20 meter bred*
- *Rørgate 365 meter, delvis liggende i dagen på øverste strekning.*
- *Massetak/Deponi av overskuddsmasser 60 meter øst for kraftstasjon.*
- *Oppføring av kraftstasjon (80 m²) ved østre bredde av elva på kote 12.*
- *140 meter permanent vei opp til kraftstasjon.*

Alle de ovenfor nevnte tiltak vil kunne medføre problemer eller stenge for reindriften under flytting med rein og dermed være i strid med reindriftsloven. Reindriftsforvaltningen ser det derfor som helt nødvendig at det avholdes en befaring i området der reinbeitedistriktet, utbygger, reindriftsforvaltningen og NVE deltar dersom dette passer. Befaring bør avholdes før endelig konsesjon gis, slik at man kan sikre at de planlagte tiltak ikke vil komme i konflikt med flyttleien."

Reindriftsforvaltningen i Nordland har 18.11.2007, gjennom sin advokat, Geir Haugen, uttalt:

"På vegne av Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt kan jeg opplyse at en ikke motsetter seg utbyggingen av Helgåga kraftverk, da en har inngått en avtale som reinbeitedistriktet finner tilfredsstillende."

Forum for natur og friluftsliv Nordland har i brev av 04.06.2007 uttalt følgende:

"Vi ser at det i Nordland løpende kommer søknader om småkraftsutbygginger. Disse småkraftverkene vil, om de får konsesjon, utgjøre det lille vi har igjen av inngrepsfrie naturområdene i Nordland. Det er viktig at NVE som konsesjonsbehandler søknadene behandler saker i samme område samlet og ikke hver for seg. Dette vil gi en samlet oversikt over konsekvensene. Vi foreslår her at utbyggere forholder seg til søknadsfrister hos NVE bare 1 eller maksimalt 2 ganger årlig. Dette vil forenkle helhetsvurderingen og det vil gi berørte parter mulighet til å få en god oversikt over planlagte utbygginger. For å unngå en utbygging av små vannkraftverk der "først til mølla" i stor grad har vært gjeldende praksis, arbeides det nå med å få på plass fylkesvise planer for småkraftverk. Vi har fått signaler fra Nordland fylkeskommune om at arbeidet med en fylkesdelplan for småkraftverk vil starte opp ved årsskiftet 2007/2008. Vi mener det er svært viktig at behandlingen av alle prosjekter blir utsatt

til denne planen foreligger. Vi vil da kunne vurdere konfliktgrunnlaget gjennom en "samlet plan" og dermed ha bedre mulighet til å prioritere de minst miljøskadelige og samtidig mest lønnsomme prosjektene."

Naturvernforbundet i Nordland har i brev av 21.08.2007 følgende uttalelse:

"Norges Naturvernforbund, her representert ved fylkeslaget i Nordland, mener at utbygging av Helgåga kraftverk kommer i vesentlig konflikt med nasjonale mål og føringer, kommunens egne miljømål og regionale planer.

Helgåga er et vernet vassdrag. I begrunnelsen for vernet er det særlig lagt vekt på vassdragets egnethet som type- og referansevassdrag. En kraftutbygging som berører hovedvassdraget vil være i strid med verneformålet. På denne bakgrunn går Naturvernforbundet sterkt imot at konsesjon blir gitt.

Begrunnelse:

Vi vil først vise til Soria Moriaerklæringa, som legg stor vekt på å ta vare på urørte vassdrag. Der står det at hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørt. Dette er samme formulering som Stortinget brukte ved behandling av St.meld. nr. 37 (2000-01) Om vasskrafta og kraftbalansen, og som Bondevik II-regjeringa hadde med i Semerklæringa. Det bør derfor ikke herske noen tvil om at det er tverrpolitisk enighet om å sikre våre siste urørte vassdrag.

(...)

"Strategien gjennomføres ved å:

- *Ta vare på naturområder av nasjonal, regional og lokal verdi*
- *Bevare inngrepsfrie naturområder og større naturområder med få inngrep. Dette gjelder spesielt de villmarkspregede områdene som ligger mer enn 5 km fra teknisk inngrep.*
- *Holde inngrepsfri områder over skoggrensa og naturområder med spesielle verdier (estetikk, terrengformasjoner, opplevelsesverdi mv.).*
- *Ta vare på verna vassdrag og ikke utsette disse for inngrep og andre forhold som reduserer vassdragets verneverdi.*

(...)

Forsyningssituasjonen

Det planlagte kraftverket skal ha en installert effekt på 1,0 MW og skal produsere 5,7 GWh pr. år. Av dette vil 3,4 GWh være vinterkraft. Dette er lite kraft målt mot inngrep i et urørt vassdrag i en region med stort kraftoverskudd.

Naturvernforbundet vil i denne sammenheng peke på at det i Helgeland/Salten er et stort overskudd på kraft (vel 40 % av forbruket), og at kraftlinjenettet ikke har kapasitet til å frakte mer strøm ut av regionen. Det framstår derfor som helt uakseptabelt å bygge ut mer kraft i et urørt og vernet vassdrag. Heller ingen andre miljø- eller samfunnsinteresser taler for en slik utbygging.

Naturvernforbundets begrunnelse og konklusjon til planforslaget

Stortinget har i forbindelse med vedtak om suppleringsplan for Verneplan for vassdrag åpnet for konsesjonsbehandling av kraftverk med en installert effekt på inntil 1 MW også i vernede vassdrag. En forutsetning er at verneformålet ikke svekkes. Fra NVE's side blir det presisert at søknader om utbygging i hovedløpet i vernede vassdrag skal vurderes strengere enn i et sideløp. Dette gjelder Helgåga kraftverk.

Helgåga ble vernet som type- og referansevassdrag i 1991, men det ble også lagt vekt på store naturfaglige verdier, kulturminner og friluftsliv som begrunnelse for vernet. Selv om det fins noen hytter langs den øverste delen av Helgåga og ved Helgåvatnet, og en kraftlinje som går langs vassdraget, så bærer området preg av urørthet og villmark. Vi har her et nærmest urørt vassdrag fra sjøen og opp til Høgtuvbreen. I dette vassdraget finner vi Øvre Helgåvatn, Helgåvatnet, Gråvatnet og Lillevatnet, som alle er omkranset av høge fjell faktisk opp til over 1000 moh.

759-vatnet, som nærmest ligger omkranset av Høgtuvbreen, ble drenert over til Fagervollvatnet i forbindelse med den utbyggingen der. Dette tiltaket førte til en reduksjon av avrenningen til Helgåvassdraget med 15 %. Det er grunn til å vurdere om dette skal tilbakeføres når plan for vannområde Rana skal utarbeides som følge av EU's vanndirektiv. Rana er valgt som pilotområde i Nordland.

Helt nederst i elva har det vært gjort noe gravearbeid, trolig for å hindre oppstuvning av vann og is og dermed skade på brua. Men bortsett fra dette er vannstrengen i Helgåga uberørt av inngrep. En kraftutbygging i hovedløpet av Helgåga med en inntaksdam tvers over elva vil være klart i strid med begrunnelsen for vernet. I tillegg vil nedgraving/spregning for å få ned vannrøret i ei 3 meter dyp grøft bli et betydelig terrenginngrep langs vannstrengen.

I konsesjonssøknaden og miljøvurderingen er de fleste fagtema omkring hvorfor Helgåga er vernet kommentert og vurdert. Imidlertid er hovedbegrunnelsen for vernet av elva tonet ned, og ikke tatt med i det hele tatt i oppsummeringen. Dette er en mangel ved miljørapporten.

Hovedbegrunnelsen for å gå mot kraftutbygging er at elva er vernet som et type- og referansevassdrag. Det er ikke behov for mer kraft i området. Heller ingen andre miljø- eller samfunnsinteresser taler for en slik utbygging.

På denne bakgrunn går Naturvernforbundet sterkt imot at konsesjon blir gitt."

Naturvernforbundet i Nordland har kommet med en ytterligere uttalelse 14.11.07 etter å ha vært på befaring:

"Vi viser også til vår opprinnelige høringsuttalelsen sendt 21.08.07. På grunnlag av drøftinger og observasjoner under befaringen 13.11.07 ønsker vi å komme med ytterligere innspill til konsesjonsbehandlingen:

Utbyggingen skal skje i et vassdrag som er varig verna på grunn av egnetheten som type- og referansevassdrag og på grunn av de store naturfaglige verdiene, kulturminnene og friluftsliv. Inngrepet vil redusere vassdragets verneverdi. En utbygging vil kunne få negative konsekvenser for reindriften.

Norges Naturvernforbund, her representert ved fylkeslaget i Nordland, mener at utbygging av Helgåga kraftverk kommer i vesentlig konflikt med verneformålet, kommunale planer og nasjonale mål og føringer. På denne bakgrunn går Naturvernforbundet sterkt imot at konsesjon blir gitt. Helgåga er den av de fire vassdrag som er vernet i Rana kommune med de største verneverdier. Dette på tross av at det er foretatt inngrep. Dette sier mest om den hardhendte kraftutbygging som har foregått i Rana og på Helgeland fram til nå. Sjuufemnivatnet, som ligger

omkranset av Høgtuvbreen, ble drenert over til Fagervollvatnet i forbindelse med kraftutbyggingene i Fagervollen. Dette tiltaket førte til en reduksjon av avrenningen til Helgåvassdraget med 15 % ved å snu vannføringa fra 759-vannet. Vannføringa er allerede betydelig redusert, spesielt under smelting i Høgtuvbreen.

Rana kommunestyre vedtok så sent som 22.04.2007 revidert kommuneplan - strategisk del, etter en omfattende prosess der det m.a heter:

"Ta vare på verna vassdrag og ikke utsette disse for inngrep og andre forhold som reduserer vassdragets verneverdi".

Det er etter Naturvernforbundets syn skandaløst at Miljø- plan- og ressursutvalget i Rana kommune umiddelbart etterpå anbefaler en maksimum utbygging i dette vassdraget.

En ytterligere reduksjon av vannføringen vil forringe det visuelle inntrykket og endre hovedtrekket i landskapsbildet. For å få fram rørgata, må en også spreng seg gjennom en bergknaus noe som også vil endre landskapsbildet. Begge forhold blir godt synlige fra brua og RV 17 som er Nasjonal turistveg gjennom området.

Av rødlistede arter er det kjent at det er oter i munningen av Helgåga. Under befaringen så vi ferske spor ved kulpen under fossen. Det er også observert fossefall i Helgåga noe som vi også så under befaringen. Det antas at elva er et egnet leveområde for arten. Det er også registrert fossesprutsone ved fossen, uten at dette er nevnt i miljørapporten. Miljørapporten har heller ikke drøftet planlagt kraftutbygging i forhold til at Helgåga både er et type- og referansevassdrag. Dette er en mangel ved miljørapporten som er sterkt kritikkverdig.

Stortinget har i forbindelse med vedtak om supplering av Verneplan for vassdrag åpnet for konsesjonsbehandling av kraftverk med en installert effekt på inntil 1 MW også i vernede vassdrag. En forutsetning er at verneformålet ikke svekkes. Fra NVE's side blir det presisert at søknader om utbygging i hovedløpet i vernede vassdrag skal vurderes strengere enn i et sideløp, maks 20 % redusert vannføring. Helgåga kraftverk kan da maksimalt reduseres ytterligere med ytterligere 5 %.

Det planlagte kraftverket reduserer vannføringa med 37 % og skal ha en installert effekt på 1,0 MW og skal produsere 5,7 GWh pr. år. Av dette vil 3,4 GWh være vinterkraft. Dette er lite kraft målt mot inngrep i et vernet vassdrag i en region med stort kraftoverskudd og som allerede har regulert det meste av vassdragsnaturen på en hardhendt måte.

Naturvernforbundet vil i denne sammenheng peke på at det i Helgeland/Salten er et stort overskudd på kraft (vel 40 % av forbruket), og at kraftlinjenettet ikke har kapasitet til å frakte mer strøm ut av regionen. Det framstår derfor som helt uakseptabelt å bygge ut kraft i et vernet vassdrag. Heller ingen andre samfunnsinteresser taler for en slik utbygging.

Vi vil vise til Soria Moriaerklæringa, som legg stor vekt på å ta vare på urørte vassdrag. Der står det at hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørt. Dette er samme formulering som Stortinget brukte ved behandling av St.meld. nr. 37 (2000-01) Om vasskrafta og kraftbalansen, og som Bondevik II-regjeringa hadde med i Semerklæringa. Det bør derfor ikke herske noen tvil om at det er tverrpolitisk enighet om å sikre våre siste urørte vassdrag.

Objektive faginstanser - bl.a. Riksrevisjonen - har i 2006 og 2007 lagt fram utredningsrapporter som utvetydig slår fast at det foreligger massiv systemsvikt og mangel på styring hva gjelder

Norges ivaretagelse av verdifulle naturområder og biologisk mangfold. En uavhengig utredning utført av svenske fageksperter i 2006, gir også strykkarakter på Norges miljøinnsats.

Dersom denne konsesjonen for kraftutbygging i den vassdragsverned Helgåga blir innvilget, lurer vi på hva som da skal til for at ytterligere nedbygging av verneverdig norsk vassdragsnatur skal kunne stoppes? Vi er takknemlig for svar på spørsmålet og gode råd i denne forbindelse."

Rana Jeger og fiskerforening har i brev av 15.06.2007 uttalt følgende:

"Rana JFF finner ikke noen grunn til å motsette seg denne enkeltutbyggingen i Helgåga. Men når en ser samlet på den voldsomt store mengden av utbyggingssøknader som foreligger pr. tiden finner vi det svært vanskelig å ta standpunkt verken for eller mot.

Styret i Rana JFF mener at det nå er på tide at det fremlegges en samla plan for utbygging av vannkraft i Norge, først da er det mulig å ta stilling til hva som kan slippes gjennom og hva som bør stoppes."

Søkers kommentarer til høringsuttalelsene:

Søker har i brev av 19.12.2007 kommentert de innkomne høringsuttalelsene slik:

"Generelt.

Det har kommet inn sju høringsuttalelser til søknaden om bygging og drift av Helgåga minikraftverk Disse er fire offentlige etater og tre frivillige organisasjoner eller sammenslutninger (nettverk) av organisasjoner.

De enkelte høringsuttalelsene

Forum for natur og friluftsliv Nordland FNF Nordland

FNF har ingen konkrete kommentarer til søknaden om Helgåga kraftverk, men mener at søknader om småkraftverk i Nordland ikke bør behandles av NVE før det foreligger en fylkesvis plan.

Rana jeger og fiskerforening

Rana JFF finner ikke noen grunn til å motsettes seg utbyggingen i Helgåga, men mener at det bør legges fram en samlet plan for vannkraft i Norge.

Rana kommune

Rana kommune anbefaler konsesjonssøknaden for minikraftverk i Helgåga. I saksframlegget trekkes det imidlertid fram motforestillinger begrunnet i vassdragets verdi som type- og referansevassdrag.

Norges naturvernforbund avd. Nordland

Naturvernforbundet går imot at det skal gis konsesjon. Deres hovedbegrunnelse er at vassdraget er vernet med begrunnelse i at vassdraget egnet som type- og referansevassdrag. De etterlyser samtidig en samlet plan for småkraftverk i området. De framhever samtidig at NVE har presisert at søknader om utbygging i hovedløpet i vernede vassdrag skal vurderes strengere enn i et sideløp.

Fylkesmannen i Nordland

Fylkesmannen mener at det er lagt for lite vekt på vassdragets verdi som type- og referansevassdrag i vurderingen av konsekvenser av kraftverket. Fylkesmannen mener også at kraftverket "vil gi betydelige inngrep i og langs en elvestrekning som i dag er lite påvirket av inngrep". De mener imidlertid samtidig at "de viktigste naturverdiene i Helgåga ligger ovenfor inngrepsområdet og vil derfor ikke bli truet av en eventuell utbygging av Helgåga kraftverk".

Fylkesmannen i Nordland går mot utbyggingen "for å bevare Helgågavassdraget mest mulig inntakt som verdifullt type- og referansevassdrag".

Fylkesmannen mener at en behandling av søknaden bør vente til etter at det foreligger en samlet plan for småkraftverk i Nordland.

Reindriftsforvaltningen Nordland

Reindriftsforvaltningen peker på at det er spesielt viktig at det ikke blir gjennomført tiltak som stenger for flyttleien for rein som går på tvers av Helgåga i tiltaksområdet.

Reindriftsforvaltningen ser det derfor som helt nødvendig at det blir gjennomført en befaring av området hvor de berørte er representert.

Nordland fylkeskommune

Fylkeskommunen v/fylkesrådet anbefaler ikke at det gis konsesjon. Dersom det likevel skulle gis konsesjon, ønsker de at det utarbeides avbøtende tiltak for landskapet og reindriftsnæringen og at reindriftsutøverne gis anledning til å delta aktivt i den videre planleggingen av utbyggingen. De viser også til aktsomhets- og meldeplikten i Kulturminneloven dersom man skulle treffe på automatisk fredete kulturminner.

Også fylkeskommunen henviser til vassdragets referanseverdi som en hovedgrunn for sitt vedtak.

Våre kommentarer til uttalelsene

Flere av høringspartene ønsker en samlet vurdering av små kraftverk i kommunen eller i hele fylket som grunnlag for sine uttalelser. Dette vurderer vi som et generelt ønske, og noe som ikke gjelder de konkrete planene i Helgåga.

Reindriftsforvaltningen og Nordland fylkeskommune påpeker begge at tiltaket ligger i et område som benyttes som flyttleie for rein, og at planlegging derfor må foregå i tett samarbeid med denne næringen. Vi vil derfor opplyse om at vi allerede har gjennomført en første befaring med næringen hvor utbygger (Karl Opstad), utreder av miljørapport (Per Ivar Bergan, SWECO Grøner), talsmann for reinbeitedistriktet (Kurt Gaup) og hans advokat (Geir Haugen) deltok. Vi tar sikte på et tett og godt samarbeid under planlegging og utbygging.

Flere av høringspartene henviser til vassdragets verdi som type- og referansevassdrag, og at kraftverket vil redusere vassdragets verdi med hensyn til dette. Det er korrekt som

Fylkesmannen påpeker at de fleste inngrepene som er gjort i Helgåga, ble gjennomført før vedtaket om vern. I begrunnelsen for vernevedtaket sies det i NOU 1991: 12A at det i feltet er breer som gjør at det er stor materialtransport i vassdraget. Vi finner det merkelig at det største inngrepet i vassdraget ikke blir nevnt i denne sammenheng. Det største inngrepet i Helgåga er uten tvil overføringen av 759-vannet til Fagervollan. Konsekvensen av dette er at det er svært liten breandel igjen i dagens nedbørfelt til Helgåga. Overføringen har utvilsom medført store endringer i både vannføringsforhold, temperaturregime og vannkjemi. Rett nedstrøms 759-

vannet er vassdraget i dag tørrlagt. Ved utløpet i fjorden er middelvannføringen redusert med ca. 15 %. Vi stiller oss derfor uforstående til at Helgåga har stor verdi som type- og referansevassdrag.

Flostrandvassdraget, som er nabovassdraget til Helgåga, ble også vernet samtidig med Helgåga. I begrunnelsen for vern av Flostrandvassdraget var også hovedgrunnen at det er egnet som type- og referansevassdrag. Dette vassdraget er mindre påvirket av inngrep enn Helgåga.

Flere høringsparter påpeker at Helgåga har store verdier innen både flora og vegetasjon, fugleliv og geologi. Dette er vi helt enige i, men Helgåga kraftverk vil ikke komme i konflikt med noen av disse verdifulle områdene.

Helgåga kraftverk vil kun berøre den nederste delen av vassdraget. Det er riktig som det blir påpekt i noen av uttalelsene, at tiltaket vil bli synlig fra riksveien. I dette området er det fra før både skogsbilvei, kraftlinje, grustak og bru hvor riksveien krysser over. Med den lille slukeevnen, og den betydelige minstevannføringen som er lagt inn i planene, er vi av den oppfatning at tiltaket ikke kommer i konflikt med verneinteressene i Helgåga.

Kommentarer til ekstra uttalelse fra Norges naturvernforbund, avd. Nordland samt beregning av produksjon og utbyggingskostnad ved redusert slukeevne i kraftverket

Vi velger å gi uttrykk for våre synspunkter vedrørende momenter i den ekstra uttalelsen fra Naturvernforbundets side. Utsagnene fra Naturvernforbundet er skrevet med fet skrift. Under møtet og befaringen ble det fra NVEs side nevnt muligheter for redusert slukeevne. Vi har beregnet endringer i produksjon og utbyggingspris ved ulike slukeevner.

Uttalelsen fra Naturvernforbundet

Helgåga er vernet på grunn av egnetheten som type- og referansevassdrag.

Det er riktig at det i begrunnelsen for vernet av Helgåga oppgis at den har verdi som type- og referansevassdrag. Type- og referansevassdrag blir ofte omtalt som en gruppe vassdrag, men det er egentlig ganske stor forskjell på om vassdraget er egnet som "typevassdrag" eller "referansevassdrag".

Typevassdrag skal være gode eksempler på den vassdragstypen som er vanlig i regionen når det gjelder både biologi og landskap. Helgåga er derfor egnet som typevassdrag.

Referansevassdrag, derimot, skal være så urørte av menneskelige inngrep at det kan konkluderes med at eventuelle endringer som skjer i disse vassdragene ikke skyldes de inngrepene som har skjedd i vassdraget eller nedbørfeltet. Slike vassdrag skal fungere som en referanse i forhold til undersøkelsesresultater i vassdrag hvor det har skjedd inngrep. Når det gjelder Helgåga så er hele den øverste delen av vassdraget (759-vannet) ført over i nabovassdraget i tråd med en tidligere tillatelse. Den overførte delen utgjør 15 % av vannføringen og er svært brepåvirket. Vassdraget er derfor betydelig endret når det gjelder vannføring, vannføringsregime, vannkvalitet, temperatur og massetransport. Vassdraget er derfor uegnet som referansevassdrag.

Det er en mangel med miljørapporten at det ikke er tatt hensyn til vassdragets verdi som type og referansevassdrag

Dette er beskrevet under kapittel 1.2 i miljørapporten.

Utbyggingen er i konflikt med lokale planer

Det er riktig at Rana kommune i sin kommuneplan har som målsetting å ta vare på verna vassdrag. Kommunen har imidlertid mange målsettinger og hensyn som skal veies mot hverandre. Kommunen har i sin samlede vurdering kommet fram til en klar anbefaling om at prosjektet bør gjennomføres.

Kommunen går inn for en maksimum utbygging

Dette er ikke riktig. En maksimum utbygging på samme strekning ville gitt ca. fire ganger mer kraft, og helt andre miljøvirkninger.

Prosjektet vil endre hovedtrekket i landskapsbildet

Når det gjelder endring i vannføring, henviser vi til kurvene i konsesjonssøknaden som viser vannføring før og etter utbygging. Denne viser klart at det på sommeren fortsatt vil være rikelig med vann i Helgåga på prosjektstrekningen. Hovedtrekket i landskapet, med strykene i elva og omkringliggende bergflater og vegetasjon vil bli lite påvirket av tiltaket.

Det finnes oter i vassdraget

Dette er beskrevet i miljørapporten.”

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Om søker

Tiltakshaver for Helgåga kraftverk er Helgeland Småkraft AS. Helgeland Småkraft AS (HSK) er et datterselskap til Sjøfossen Energi AS, og ble etablert sommeren 2005 for å drive utvikling og drift av småkraftverk i Helgelandsområdet.

Om søknaden

Det er søkt om konsesjon etter vannressursloven § 8 for bygging av Helgåga kraftverk i Rana kommune i Nordland.

Planen er å utnytte avløpet fra et felt på 87,5 km² av vassdraget, mellom kote 50 og kote 10. Det bygges en inntaksdam i betong i Helgåga. Vannet vil føres i rør ned til kraftstasjonen.

Det er også søkt etter energiloven om tillatelse til bygging og drift av Helgåga kraftverk med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer, og etter forurensningsloven om tillatelse til gjennomføring av tiltaket.

Beskrivelse av området

Vassdraget ligger i Rana kommune og munner ut i Nord-Sjona, ca. 30 km vest for Mo i Rana.

Vassdraget har flere større og mindre vatn. Det øverste vannet i nedbørfeltet til Helgåga, Sjuniofemtivatnet, er overført i tunnel til Fagervollan kraftverk. Tillatelse til overføringen ble gitt 12.09.1969 som en del av utbyggingen av Sjona kraftverk. I midtre del av nedbørfeltet ligger de største vatnene, Helgåvatnet og Gråvatnet. Disse vatnene ligger i hver sin hovedgren av vassdraget og renner sammen i Litlevatnet. Derfra renner Helgåga relativt rolig et stykke, før den går over i noen mindre fosser ned til fjorden.

Nedre del av Helgåga er godt synlig fra riksveibrua. Feltet frem til inntaket er preget av blankskurt fjell og vatn, med skogkledde daler. Fra inntaket og nedover mot fjorden preges landskapet av elveleiets blankskurte fjellbunn og delvis skogkledde dalsider. I tillegg ligger det noe løsmasser i området som stammer fra ras.

Prosjektområdet er lokalisert i området mellom Litlevatnet og riksvei 17. Området er småkupert og med Helgåga som et sentralt element. I dalsidene på begge sider av elva er det små fuktige og myrpregede områder sammen med skogsområder, både løvskog og barskog. Grana har sin grense mot nordvest i dette området. Dette er hovedgrunnen til at det er etablert et naturreservat innenfor Helgågas nedbørfelt (Kvannlia/Sølvjodalen naturreservat). Naturreservatet ligger ca. 2,5 km fra det planlagte inntaksområdet i Helgåga.

Vegetasjonen omfatter lite næringskrevende vegetasjonstyper som vanlig forekommer i områder med hard og næringsfattig berggrunn.

Det finnes noe småvokst røye og ørret i vannene oppstrøms prosjektområdet. Ørreten i elva er småvokst. Noe laks og sjøørret kan trolig gå opp til kulpen ved den planlagte kraftstasjonen ved gunstige forhold. Fisket er imidlertid av begrenset betydning.

Det er observert oter nær munningen av Helgåga. Fossekall har leveområde i prosjektområdet og er observert jevnlig. Hele strekningen fra innerst i fjorden, langs Helgåga og østsiden av Helgåvatnet er viktig beiteområde for elg.

Lengre opp i vassdragets nedbørfelt finnes det flere kulturminner. Mellom Øvre Helgåvatnet og Helgåvatnet er det tufter og ruiner etter tre gårdsbruk. Nedbørfeltet til Helgåga har blitt mye benyttet av reindriftssamer. Nord for øvre Helgåvatnet ligger Kirkesteinen. Denne er en gammel offerstein som blir vurdert til å ha stor verdi. Ved Langstrand er det en del hus som tidligere ble benyttet som losji for fiskere. Noen av husene er nå ombygd og fungerer som fritidsbolig.

Øst for prosjektområdet er det et par gårdsbruk. I liene et stykke opp fra Helgåga er det granskog som er av verdi med hensyn til skogbruk. Uttaket av skog er imidlertid begrenset.

Det er få godt synlige menneskelige inngrep. Landskapet er spesielt med de nakne fjellformasjonene, vannene og den skarpe kontrasten mot de rikere, grønne områdene mot øst.

Eksisterende inngrep i vassdraget

Som nevnt er det øverste vannet i nedbørfeltet til Helgåga, Sjuniofemtivatnet, med et nedbørfelt på 9,8 km², overført i tunnel til Fagervollan kraftverk. I midtre del av vassdraget, ved Helgåvatnet, ligger det noen hytter. Disse hyttene blir først og fremst brukt ved jakt i området. En kraftlinje går parallelt med Helgåga i en avstand på ca. 400 m øst for elva og nordover opp til Helgåvatnet. Kraftlinja følger vassdraget videre nordøstover til Øvre Helgåvatnet for så å trekke rett nord over fjellet og ut av nedbørfeltet.

En delvis gjengrodd traktorvei følger Helgåga et stykke parallelt med vestbredden av elva, i en avstand på ca. 100 – 150 m. Like oppstrøms elvas utløp til fjorden krysser riksvei 17 elva over ei bru. Parallelt med riksveien krysser en 22 kV kraftlinje elva. På vestsiden av elvas utløp, nedenfor riksveien, ligger ei rorbu/fritidsbolig og rester av en gammel kai. Ovenfor riksveien ligger et bolighus og et par uthus.

For å forhindre at oppstuvning av vann og is skal gjøre skade på brua er det gravet ut masser nederst i elva. Ellers er det ikke foretatt inngrep i elveløpet.

Teknisk plan

Inntak

I Helgåga etableres et inntak på kote 47. Inntaket utformes som en sperredam i betong med ca. 3 m høyde og 20 m lengde. Dammen vil øke brutto fallhøyde med 3 m fra plassering på kote 47 og derfor vil inntaksnivået ligge på kote 50. Inntaket skal til enhver tid være dykket 4 m, for å sikre isfri forhold i selve inntaket om vinteren. Det blir nødvendig å sprengne noe ned i terrenget oppstrøms inntaket for å sikre dykkingen. Inntaket blir utstyrt med inntaksrist og stengeanordning.

Rørgate

Vannveien blir ca. 365 m lang, og den er forutsatt utført med GRP-rør. Røret vil legges i en ca. 3 m dyp gravd/sprengt grøft. Planlagt rørdiameter er 1200 mm.

Under anleggsperioden vil et belte på ca. 20 m berøres av graveaktiviteten. Rørtraseen vil bli fylt til med masser og planert. Detaljplanlegging av rørtraseen er ikke gjennomført.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen blir liggende i dagen på kote 10. Stasjonen blir liggende ved den østre bredden av elva, ca. 100 m fra riksveien.

Kraftstasjonen får en grunnflate på ca. 80 m². Kraftverket får en maksimal slukeevne på ca. 3,1 m³/s, som tilsvarer 37 % av middelvannføringen på 8,4 m³/s. Minste slukeevne vil ligge på ca. 0,9 m³/s, som tilsvarer 11 % av middelvannføringen.

Elektriske anlegg

I kraftstasjonen installeres et aggregat med en effekt på inntil 1 MW. Generatoren får en ytelse på 1,2 MVA og en generatorspenning på 400 V. Transformatoren får samme ytelse og en omsetning på 400V/22 kV.

Det går i dag en 22 kV kraftlinje gjennom Langstrand. Kraftstasjonen forutsettes tilknyttet linjen. Påkoplingspunktet vil ligge på østsiden av brua over elva, ca. 180 m sør for stasjonen. Det er forutsatt bygget 180 m jordkabel frem til påkoplingspunktet.

Netteier i området er Helgelandskraft. Det er inngått avtale mellom utbygger og netteier om påkobling av et kraftverk. Det er kapasitet i nettet til innmating fra kraftverket.

Veibygging

Fra riksveien bygges 140 m permanent vei til kraftstasjonen. Vannveien etableres uten at det bygges permanent vei. Det forutsettes her kjøring i traseen.

Massetak og deponi

Det vil bli en del masser fra inntaksarbeidene og rørgrøfta. Dette vil i hovedsak benyttes til å fylle igjen traseen. Eventuelle overskuddsmasser legges i lokalt massetak som ligger 60 m øst for kraftstasjonen.

Hydrologiske virkninger

Helgåga kraftverk har ved planlagt inntak et nedbørfelt på 87,5 km². Midlere vannføring ved samme sted i perioden 1975-1996 er 8,4 m³/s. Flerårsstatistikk viser at middelvannføringen er høyere enn gjennomsnittet f.o.m. mai t.o.m. oktober. Lavest vannføring inntreffer oftest i februar/mars.

For å sikre en viss vannføring i elva er det foreslått en minstevassføring lik 95-persentilverdiene hhv. sommerverdi (2,2 m³/s) og vinterverdi (0,5 m³/s). Alminnelig lavvannføring er beregnet til 0,7 m³/s.

Kraftverket er planlagt kjørt som et rent elvekraftverk uten regulering. Det innebærer at kraftverket er i drift i de periodene hvor vannføringen er større enn summen av minstevannføringen og turbinens minste driftsvassføring. Om sommeren vil det innebære produksjon ved vannføringer større enn 3,1 m³/s og om vinteren vil det produseres strøm ved vannføringer større enn 1,4 m³/s.

Arealbruk, eiendomsforhold og offentlige planer

Arealbruk

Søker har inngått en avtale med grunneierne om et samarbeid om utbygging og drift av Helgåga kraftverk. Avtalen inkluderer også alle grunn- og fallrettigheter som er nødvendig for å bygge kraftverket.

Samlet plan for vassdrag

En større utbygging av vassdraget har tidligere vært behandlet i Samlet plan for vassdrag, men ble tatt ut av Samlet plan etter behandling i St. meld. nr. 60 (1991-92) som følge av behandling i Verneplan IV for vassdrag, (St.prp. nr. 118 (1991-92)).

Kommuneplan

Prosjektområdet er lagt ut som landbruks-, natur- og friluftsområde hvor spredt bebyggelse ikke tillates (LNF sone 1, i kommuneplanens arealdel). Tiltaket krever derfor dispensasjon fra kommuneplanens arealdel.

Verneplan for vassdrag

Vassdraget er vernet i Verneplan IV for vassdrag. Dette ble gjort gjennom vedtak i Stortinget i 1993. Vedtaket innebærer i utgangspunktet at hele vassdragets nedbørfelt er vernet mot kraftutbygging. Det er også gitt rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag med hjemmel i Plan- og bygningsloven. Disse gir klare føringer til offentlig forvaltning om å ta vare på verneverdiene i de vernede vassdragene, også med hensyn til andre tiltak enn kraftutbygging.

Gjennom behandling av St.prp. nr. 75, (2003-2004) ble det vedtatt at det skal kunne gis konsesjon for vannkraftanlegg med ytelse opp til 1 MW i vernede vassdrag. En forutsetning for at det skal kunne gis konsesjon er at verneverdiene ikke svekkes, jf. vannressursloven § 35, post 5.

I begrunnelsen for vern av Helgåga legges det vekt på geologi, vegetasjon, fugl, vannfauna, samiske kulturminner samt friluftsliv. Vassdraget blir dessuten vurdert til å ha stor verdi som type- og referansevassdrag for regionen. Mange av de miljøfaglige verdiene som det blir pekt på i begrunnelsen for vern er lokalisert oppstrøms det planlagte prosjektområdet.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært kunngjort, ligget til offentlig ettersyn og sendt på høring til offentlige myndigheter og interesseorganisasjoner. NVE vært på befaring i tiltaksområdet sammen med søker og representanter for grunneiere, Rana kommune og Naturvernforbundet i Nordland. Høringsuttalelsene har vært forelagt søker for kommentar.

Nedenfor er det gitt en kort oppsummering av de enkelte høringsuttalelsene:

Rana kommune anbefaler konsesjonssøknaden ut fra en totalvurdering av virkninger på sentrale verneverdier. Vedtaket var ikke i samsvar med innstillingen fra administrasjonen som anbefalte at søknaden skulle avslås grunnet vassdragets verdi som type- og referansevassdrag. Vedtaket har ingen annen begrunnelse enn ovenstående.

Fylkesmannen i Nordland går i mot bygging av Helgåga kraftverk for å kunne bevare hele Helgågvassdraget mest mulig inntakt som verdifullt type- og referansevassdrag

Nordland fylkeskommune anbefaler at det ikke gis konsesjon for utbygging av Helgåga kraftverk. Begrunnelsen er at utbyggingen skal skje i et vassdrag som er varig vernet på grunn av egnetheten som type- og referansevassdrag og på grunn av de store naturfaglige verdiene, kulturminnene og hensynet til friluftsliv.

Hvis NVE likevel finner at konsesjon kan gis, bør det settes betingelser om at det utarbeides tiltak som er avbøtende for landskapet og reindriftsnæringen og at reindriftsutøverne gis anledning til å delta aktivt i den videre planlegging av utbyggingen.

Reindriftsforvaltningen i Nordland har gjennom sin advokat, Geir Haugen, uttalt at Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt ikke motsetter seg utbyggingen av Helgåga kraftverk da det er inngått en avtale som reinbeitedistriktet finner tilfredsstillende.

Forum for natur og friluftsliv Nordland ønsker en samlet plan for småkraftverk for å få en samlet oversikt over konsekvensene av småkraftutbyggingen i Nordland.

Naturvernforbundet i Nordland mener at utbygging av Helgåga kraftverk kommer i konflikt med nasjonale mål og føringer for varig vernede vassdrag, kommunens egne miljømål og regionale planer. Forbundet viser til at i begrunnelsen for vernet er det særlig lagt vekt på vassdragets egnethet som type- og referansevassdrag. En kraftutbygging som berører hovedvassdraget vil være i strid med verneformålet.

Rana Jeger og fiskerforening ønsker også, pga. den store mengden småkraftverksaker, en samlet plan for småkraftverk. Rana JFF finner imidlertid ikke noen grunn til å motsette seg denne enkeltutbyggingen i Helgåga.

Tiltakets virkninger – fordeler og skader/ulempes

Nedenfor er det gitt en oversikt over hva NVE anser som de viktigste fordeler og skader/ulempes ved det planlagte tiltaket.

Fordeler

- Tiltaket vil gi 5,7 GWh i ny årlig produksjon
- Tiltaket vil gi inntekter til grunneiere, Helgeland Småkraft AS, Rana kommune og staten
- Tiltaket vil kunne medføre lokal verdiskapning og kunne bidra til å opprettholde lokal bosetting

Ulemper

- Tiltaket ligger i hovedvannstrengen i et vassdrag som er vernet i Verneplan IV for vassdrag. Vassdraget er utpekt som type- og referansevassdrag, med store naturfaglige verdier og betydning i forhold til kulturminner og friluftsliv.

- Redusert vannføring i Helgåga vil kunne påvirke forholdene negativt for vanntilknyttet flora og fauna og for landskapsopplevelsen

NVEs vurdering

Bygging av Helgåga kraftverk vil gi ny kraftproduksjon og styrke næringsgrunnlaget for grunneierne og Helgåga Småkraft AS. Den planlagte utbyggingen gjelder et elvekraftverk med inntaksdam i betong, delvis nedgravd rørgate, kraftstasjonsbygning og tilkobling til eksisterende fordelingsnett.

Det kan gis tillatelse til bygging av kraftverk med installert effekt opp til 1 MW i vernede vassdrag. En forutsetning for dette er at de verdiene som lå til grunn for vernet ikke blir nevneverdig berørt, jf. vannressursloven § 35, post 5 og 8. NVE må derfor vurdere forholdet til verneverdier spesielt. Dersom tiltaket ikke er direkte i strid med verneformålet, skal det så foretas en avveining mellom fordeler og ulemper ved tiltaket, jf. vannressursloven § 25. Dersom fordelene ved tiltaket anses som større enn ulempen for allmenne og private interesser, kan det gis konsesjon, jf. vannressursloven § 8.

NVE vurderer prosjektet til å ha akseptabel lønnsomhet. Høringspartene er i hovedsak mot utbyggingen grunnet vassdragets verdi som type- og referansevassdrag.

Hydrologi

Kraftverket er planlagt med en slukevne på 37 % av middelvannføringen på 8,4 m³/s. For å sikre en viss vannføring i elva er det foreslått en minstevassføring lik 95-persentilverdien hhv. sommer (2,2 m³/s) og vinter (0,5 m³/s). Det er få tilfeller hvor det er gitt konsesjon for bygging i vernede vassdrag, men tallene for slukeevne og minstevannføring ligger innenfor hva som er akseptert i tidligere saker. I motsetning til de sakene er det her imidlertid hovedløpet som planlegges utbygget. Dette kan etter vårt syn trekke i retning av at slukeevnen kan være noe høy. Dette må imidlertid vurderes særskilt dersom NVE mener at verneverdiene ikke berøres i særlig grad.

Type- og referansevassdrag

Helgåga er et vernet vassdrag som er kategorisert som et viktig type- og referansevassdrag med verdier innenfor geofag, botanikk, land- og vannfauna, kulturminner og friluftsliv.

Typevassdragene er vassdrag som kan representere et større antall vassdrag i en region eller landsdel, og inneholder flest mulig av regionens naturtyper og naturformer, inkludert plante- og dyreliv. Hensikten med typevassdragene er altså å skape et nett av vassdrag som kan gjenspeile landets ulike naturverdier, jf. (NOU, 1994:12).

Referansevassdrag er vassdrag der de naturlige prosessene får utvikle seg mest mulig upåvirket av menneskelig aktivitet. Hensikten med referansevassdragene er særlig at de skal kunne tjene som målestokk for endringer forårsaket av naturinngrep og annen påvirkning i andre sammenlignbare vassdrag, ikke minst over tid, jf. (NOU, 1994:12). Uberørthet er et viktig kriterium for et referansevassdrag. Dette innebærer at vassdraget skal holdes mest mulig fritt for inngrep som reduserer referanseverdien.

Søker viser til at Helgåga ikke er urørt av inngrep ved at Sjuniofemtivatnet er overført i tunnel til Fagervollan kraftverk, slik at vassdraget allerede er påvirket av vannkraftutbygging. Dette reduserer verdien som referansevassdrag.

NVE viser til at vassdraget ble vernet bl.a. med verdi som type- og referansevassdrag etter overføringen som fikk konsesjon 12.09.1969. Vi har derfor ikke tillagt overføringen avgjørende vekt i

så henseende. Vi viser også til at det i omtalen av landfauna i utredningen til verneplan IV, er lagt vekt på vassdragets verdi som referansevassdrag (NOU 1991:12B).

Det som gjør Helgågas nedbørfelt spesielt egnet som typevassdrag er mangfoldet av naturfaglige verdier. Helgåga er vernet i verneplan IV for vassdrag sammen med to nabovassdrag i vest, Flostrandvassdraget og Silavassdraget. Av disse er Helgåga høyest rangert som typevassdrag for naturfaglige verdier i regionen. Biologisk mangfold og et landskap med stor diversitet gjør Helgåga til det beste typevassdraget i området. I tiltaksområdet som ligger i nedre del av vassdraget, renner elva i stryk, til dels fossestryk. Dette partiet utfyller vassdragets typeverdi for denne typen landskap.

Biologisk mangfold

Helgåga har i Verneplan for vassdrag fått meget høy verneverdi for botanikk, vannfauna og landfauna. Det er lagt vekt på artsdiversitet og representativitet.

Vann- og landfauna

I Helgåga finnes det noe småvokst ørret. Noen laks og sjøørret kan ved gunstige forhold gå opp i elvas nedre del til kote 7 og enkelte helt til kulpen ved kote 10, der kraftverket er tenkt plassert. NVE mener at en eventuell plassering av et kraftverk ved kote 10 er uproblematisk med hensyn til fisk da anadrom strekning ikke blir berørt og fordi strekningen nedenfor utløpet heller ikke har særlig verdi.

Oter har leveområde i munningen av Helgåga. Det ble observert ferske spor ved kulpen under fossen i tiltaksområdet under befaring. Oteren har sannsynligvis også leveområdet sitt i dette området. Oter er karakterisert som sårbar (VU) på rødlista.

Tatt i betraktning at fauna er et av kriteriene for vern av vassdraget, mener NVE at forekomst av en vanntilknyttet rødlisteart som her er konfliktfylt. Oteren kan bli påvirket både i anleggsfasen og eventuelt i ettertid med noe redusert mattilgang.

Flere fuglearter er i følge biomangfold rapporten observert i området. Det er observert orrfugl. Havørn holder til i nærheten. Fossekal som også har leveområde ved elva i prosjektområdet, ble også observert under befaring. Med forslaget til minstevannføring er NVE av den oppfatning at for disse artene vil tiltaket ha liten betydning.

Botanikk

Botanisk vurderes vassdraget slik: *"Vassdraget er uvanlig kontrastrikt. Det har stort mangfold og variasjonsrikdom, både med hensyn til arter og plantesamfunn. Gran (den euro-sibirske barskogen) har sin nordvestgrense i dette området. Selv om de mest kystbundne plantesamfunnene mangler, har vassdraget med sin størrelse og store spenn i næringsforhold og vertikalutstrekning stor verdi når det gjelder regional representativitet. Det har også stor verdi vitenskapelig og pedagogisk"* (NOU 1991: 12B). Det ble ikke funnet noen spesielt verdifulle naturtyper og ingen rødlistearter i prosjektområdet. Potensialet for funn av rødlistearter er lite, og NVE mener at tiltaket ikke vil ha varige negative konsekvenser for botanikken.

Kulturminner

Nedbørfeltet har generelt stor verdi for kulturminner. De mest verdifulle kulturminnene som den gamle offersteinen Kirkesteinen ligger hovedsakelig høyere oppe i vassdraget. Noe gammel bebyggelse ved Langestrand ligger nær tiltaksområdet. Det er ikke registrert automatisk fredete kulturminner som tiltaket kommer i konflikt med.

Landskap og friluftsliv

Helgågas nedbørfelt har stor landskapsmessig diversitet. Landskapsmessig tilhører området regionen fjordbygder i Nordland og Troms.

Nordøstre del av det opprinnelige nedbørfeltet (759-vatnet) er overført til Sjona-Fagervollan. Dette har redusert vassdragets innslag av breer vesentlig.

Innsjøene i nedbørfeltet er viktige landskapselementer. De største innsjøene, Helgåvatnet og Gråvatnet er typiske fjordsjøer som ligger sentralt i nedbørfeltet.

I nedre del renner elva i stryk, delvis fossestryk. Elva går i et markert og godt synlig fossestryk der kystriksvegen krysser vassdraget. Den planlagte utbyggingsstrekningen omfatter et variert elveløp med småfusser og stryk, og med flatere strekninger innimellom. Stedvis styres elveløpet av berggrunnsgeologien og de skråstilte bergartene bidrar til å gi elveløpet en spesiell karakter. Elveløpet går også stedvis i løsmasser. Dette tilsier et variert elveløp med stort mangfold. Dette partiet av elva utfyller vassdragets typeverdi i denne type landskap. Det er foreslått minstevassføring hele året, men NVE mener at dette ikke er tilstrekkelig til å bevare fossene som landskapsmessig element.

I begrunnelsen for vern av vassdraget omtales verdien for friluftsliv med at det er få eller ingen vassdrag av tilsvarende kvalitet i Rana eller Lurøy/Rødøy. Helgåa inkludert hele nedbørfeltet brukes lite til friluftsliv. Dette har sammenheng med at det er lite attraktive fiskebestander og at heller ikke vilttettheten er stor sammenlignet med andre områder i regionen. Nedbørfeltet er imidlertid godt egnet til generelt friluftsliv fordi det er få godt synlige menneskelige inngrep, og at landskapet er spesielt med de nakne fjellformasjonene, vannene og den skarpe kontrasten mot de rikere, grønne områdene mot øst. De indre delene av nedbørfeltet er relativt vanskelig tilgjengelige fordi det ikke går vei inn i området.

De fysiske inngrepene som følger av selve inntaksdammen og vannveien mellom inntak og kraftstasjon, vil ha en negativ landskapsmessig effekt. Tiltaket vil imidlertid ikke være fysisk til hinder for friluftslivet i området.

Det selges verken fiskekort eller jaktkort for områdene i nærheten av prosjektområdet. Bruken av området er derfor begrenset til grunneiernes egen utnytting til jakt og fiske. Med unntak av anleggsperioden, hvor det må påregnes et viltet vil holde en viss avstand, vil tiltaket ikke påvirke jaktutøvelsen.

Tiltaket vil samlet sett ha liten negativ påvirkning på friluftslivet i området.

Reindrift

Det planlagte kraftanlegget ligger i sin helhet innenfor en av Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistriktets flyttleier. Reindriftens flyttleier er underlagt et vern og er jf. § 22 i lov om reindrift ikke lov å stenge. Søker har imidlertid inngått en avtale som reinbeitedistriktet finner tilfredsstillende og de setter seg derfor ikke imot en utbygging. NVE anser derfor dette forholdet som avklart.

Oppsummering

I helhetsvurderingen legger NVE vekt på at et kraftverk i Helgåa vil innebære et inngrep i et vernet vassdrag som er kategorisert som et viktig type- og referansevassdrag og i tillegg med spesifiserte verdier bl.a. innenfor landfauna. Helgåa er ett av fire vassdrag i Rana kommune som er vernet i Verneplan for vassdrag.

Søknader om utbygging i hovedløpet i vernede vassdrag må etter vårt syn vurderes strengere enn i et sideløp. De mest sentrale verdiene som ligger til grunn for vern er gjerne i hovedløpet. Bygging av Helgåga kraftverk innebærer inngrep i hovedløpet, og dette vil etter NVEs vurdering medføre negative landskapsmessige konsekvenser og ha virkninger på vassdragets verdi som typevassdrag.

Tiltaket vil tidvis føre til en vesentlig reduksjon av vannføringen i elva mellom inntaket og kraftstasjonen med en slukeevne i kraftverket på 37 % av middelvannføringen. Dammen vil også medføre et markert inngrep i elvelandskapet.

Etter vårt syn vil vassdragets verdi som typevassdrag bli påvirket i utilbørlig grad ved et så stort inngrep som dette i hovedløpet i et vernet vassdrag. NVE mener at det omsøkte kraftverket vil være i konflikt med vassdragets verneverdi som type- og referansevassdrag.

NVEs konklusjon

I vernede vassdrag skal nye anlegg kan bare tillates hvis hensynet til verneverdiene i vassdraget ikke taler imot. Vassdragets verneverdier er bl.a. knyttet til vassdragets verdi som type- og referansevassdrag, og inngrep i form av kraftutbygging vil påvirke verneverdiene. Tillatelse til bygging av Helgåga kraftverk kan derfor ikke gis, jf. vannressursloven § 35 første ledd, post 5 og 8.